

cve

Center mot
våldsbejakande
extremism

Den autonoma miljön

Center mot våldsbejakande extremism – Samlad kunskap. Samordnade insatser. CVE ska stärka det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism i Sverige, och ytterst förebygga ideologiskt motiverad brottslighet och terrorism. CVE är ett självständigt nationellt center inom Brå.

Center mot våldsbejakande extremism, CVE

Bilder/symboler använda med tillstånd från Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI

urn:nbn:se:bra-921

© Brottsförebyggande rådet, Brå 2020

www.cve.se

Innehåll

1. Sammanfattning	3
2. Inledning	6
3. Definitioner	7
4. Radikalisering	9
5. Ideologi inom den autonoma miljön	13
Övergripande ideologiska utgångspunkter	13
Sakfrågor inom miljön	17
Frågan om våldsanvändning	18
6. Utvecklingen inom den autonoma miljön	19
7. Omfattningen av den autonoma miljön	25
Uppskattat antal individer	25
Geografisk spridning	25
Organisering	26
Grupperingar och nätverk	28
Ensamagerande gärningspersoner	29
Terrorhotet från ensamagerande gärningspersoner	31
8. Individer inom den autonoma miljön	32
Födelseland, ålder, utbildning och kön	32
Socialtjänstens insatser och psykisk ohälsa	33
Brottslighet	33
Överlapp och synergier mellan extremism och annan kriminalitet	34
9. Opinionsbildande verksamhet inom den autonoma miljön	36
Opinionsbildning	36
Sociala aktiviteter	36
Internet och digital aktivism	37
Protestformer, strategier och taktiker	38
10. Symboler och symbolspråk	40
Symboler	40
11. Referenser	53
Appendix 1: Förkortningar	65

1. Sammanfattning

Den autonoma miljön kan inte tillskrivas någon enhetlig ideologi, utan inrymmer en rad idéströmningar och riktningar, och bör betraktas som ett samlingsbegrepp för olika utomparlamentariska grupperingar, nätverk och individer som främst präglas av anarkistiska föreställningar. Miljön ingår i en bredare frihetlig socialistisk rörelse, tillsammans med flera andra rörelser med en socialistisk grundsyn och en frihetlig vänsterorienterad ideologi. Det som utmärker den autonoma miljön från andra vänsterrörelser och -miljöer är idén om att samhället inte kan förändras med parlamentariska metoder, och att brottslighet därmed är både legitimt och nödvändigt. Medlemmarna och anhängarna förespråkar, främjar eller utövar våld, hot, tvång, otillåten påverkan eller annan brottslighet för att uppnå en samhällelig förändring, påverka det politiska beslutsfattandet eller myndighetsutövningen, eller hindra enskilda från att utöva sina grundlagsfästa fri- och rättigheter.

Det slutliga målet för den autonoma miljön är ett klasslöst samhälle, utan auktoritärt styre. Den nuvarande demokratin anses inte vara tillfredställande; samhället bör istället organiseras genom direktstyre, som utgår från folket. Vissa aktörer menar att detta enbart kan uppnås genom revolution. Det betraktas dock vanligen som en uppmaning att revoltera i vardagen, med de medel som står till förfogande. En omdiskuterad fråga har varit frågan om våld som metod och strategi, där somliga menar att våld är ett legitimt och nödvändigt medel i kampen, medan andra motsätter sig denna uppfattning.

En av de mest centrala frågorna inom den autonoma miljön utgörs av den antifascistiska och antirasistiska kampen, men även antikapitalism, antihomofobi, antisexism, antiglobalisering, EU-motstånd, djurrätts- och miljöfrågor har varit vanligt förekommande frågor. Miljön fokuserar sin kamp mot olika organisationer, grupperingar eller individer som uppfattas vara fascistiska eller upprätthålla fascistiska strukturer i samhället. Begreppet fascism tolkas extensivt och kan inbegripa allt ifrån högerextremister till företag och myndigheter.

Under 1960-talet kom en våg av sociala rörelser i västvärlden, vilket påverkade Sverige genom framväxten av nya politiska frågor, konflikter och aktörer. De anarkistiska grupperingar som då växte fram utgjorde en förhållandevis marginell företeelse genom hela 1970-talet. Den form av vänsterrelaterad terrorism som olika europeiska grupperingar bedrev, och som andra västeuropeiska länder drabbades av, förekom inte på samma sätt i Sverige. Från andra halvan av 1980-talet kom hotet från anarkistiska grupperingar däremot att aktualiseras när husockupationer, konfrontativa demonstrationer, vandalism och sabotage ökade. En ny, antirasistisk rörelse växte fram under denna period och tidigt 1990-tal, och genomförde ett flertal attacker, aktioner och sprängattentat mot företag i Sverige, men även i andra europeiska länder, primärt mot Shell, vars verksamhet ansågs stödja Sydafrikas apartheiddiktatur.

Så småningom kom fokus att flyttas till en inhemsk antirasistisk och antifascistisk verksamhet, som motkraft mot en mer militant och växande vit makt-miljö. Parallellt med de ökade konfrontationerna pågick en strävan att internt förbättra det anarkistiska nätverkets organisering i Sverige. Olika nätverk och organisationer etablerade en bas för en växande militant autonom miljö, varav Antifascistisk aktion (AFA) har varit mest framträdande. Denna bas kom att fungera som en radikal flank till olika rörelser under 1990-talet, såsom antirasister, feminister, miljörörelsen, vänsterrörelsen och antiapartheidrörelsen.

I slutet av 1990-talet och början av 2000-talet skedde en gradvis förändring i miljöns fokus. De radikala aktivisterna ökade sina aktioner mot vad som betraktades som olika former av sammankopplade förtryck. De våldsamma kravallerna under EU-toppmötet i Göteborg 2001 beskrivs som en vattendelare och är en av de mest betydande händelserna som fick långtgående konsekvenser för den autonoma miljöns aktiviteter. Efter förlorat stöd från den breda vänsterrörelsen påbörjades en omfattande förändring, vilket innebar en kraftig minskning av gatuaivism och militanta praktiker. Miljön omprövade sin roll i den offentliga sfären, övergav kampens mer ideologiska och våldsamma inslag och utvecklade en traditionell autonom vänsteridentitet, för att nå ut till fler grupper och bättre mobilisera större delar av befolkningen.

En av förändringsstrategierna var att ändra fokus från globala frågor till mikrokonflikter, politiska kamper i det vardagliga livet samt stadsdelsbaserad aktivism. En ny generation inom nätverket AFA, med flera tillkomna individer efter 2001, kom att åter prioritera direkta gatukamper, denna gång mot högerextremister. Parallellt med denna utveckling kom också det politiska landskapet i Sverige och resten av Europa att förändras, i och med högerextremistiska partiernas valframgångar.

Ökad aktivitet hos vit makt-miljön och andra högerextrema rörelser under 2010-talet har dock inte föranlett en motsvarande mobilisering från den autonoma miljön. Under 2010-talet har framför allt motmobiliseringar och motdemonstrationer mot vit makt-organisationer uppmärksammats. Kartlägningsarbete och digital aktivism har varit en central verksamhet inom miljön, sedan tidigt 1990-tal. Vit makt-miljön och den autonoma miljön har beskrivits utöva ett slags propagandakrig på internet, med syftet att smutskasta och sabotera för varandra. Kartlägningsverksamheten har främst riktats mot individer som är engagerade inom vit makt-miljön, men även mot andra politiska meningsmotståndare.

Av de individer som Säkerhetspolisen följde under 2017 bedömdes sammantaget omkring 1 000 individer tillhöra den autonoma miljön och vit makt-miljön. I en registerstudie från 2018 som bygger på data från Säkerhetspolisen och Polismyndigheten, bedömdes runt 200 individer tillhöra den autonoma miljön, men mörkertalet är sannolikt stort. Män dominerar miljön, medan 20-25 procent av de brottsaktiva individerna är kvinnor. Flest antal ideologiskt motiverade brott begås i 20-årsåldern, för att därefter avta.

Den autonoma miljön bedöms för tillfället inte ha förmåga att förändra det demokratiska statskicket som helhet, utan hotet betraktas som mer långsiktigt. Verksamheten inom miljön handlar i mindre utsträckning om grova våldsbrott med stora skadefall, och mer om systematisk våldsanvändning, hot och trakasserier för att avskaffa eller ändra det demokratiska statskicket.

2. Inledning

Center mot våldsbejakande extremism (CVE) har bland annat i uppdrag att samla och sprida kunskap om våldsbejakande extremism. Detta utgör ett led i CVE:s bredare uppgift att förebygga våldsbejakande extremism generellt. CVE har tagit fram kunskapsmaterial om de tre av Säkerhetspolisens identifierade våldsbejakande extremistmiljöerna. Denna skrift utgör en sammanställning av forskning och kunskap om den autonoma miljön i Sverige.¹

CVE utgår från en kriminalpolitisk utgångspunkt och följer Säkerhetspolisens definition av de olika våldsbejakande extremistmiljöerna. Säkerhetspolisens följer tre huvudsakliga våldsbejakande extremistmiljöer i Sverige: den våldsbejakande högerextrema miljön, den våldsbejakande vänsterextrema miljön, och den våldsbejakande islamistiska miljön.² I nästa kapitel beskrivs och diskuteras definitioner av våldsbejakande extremistmiljö, den autonoma miljön, autonomism samt vänsterextremism.

¹ Se *vit makt-miljön* (CVE 2020b), manuskript under arbete för *den våldsbejakande islamistiska miljön* (CVE 2020c).

² Säkerhetspolisens (2020).

3. Definitioner

En våldsbejakande extremistmiljö avser "[...] individer, grupper och organisationer som hålls samman av en ideologi och betraktas som våldsbejakande genom att de utifrån denna förespråkar, främjar, eller utövar våld, hot, tvång eller annan allvarlig brottslighet för att uppnå förändringar i samhällsordningen; påverka beslutsfattandet eller myndighetsutövningen eller hindra enskilda individer från att utöva sina grundlagsfästa fri- och rättigheter"³.

Den autonoma miljön är ett begrepp som används som samlingsbegrepp för att ringa in våldsbejakande aktörer som motiveras av ideologier som kan beskrivas som frihetlig socialism, såsom anarkism och syndikalism.

Begreppet "autonom" började användas av säkerhetstjänsten under 1990-talet för att beskriva "hela den anarkistiskt präglade aktivistiska utomparlamentariska vänstern"⁴. Denna vänstermiljö särskildes från den auktoritära vänsterrörelse som följdes (och prioriterades) av säkerhetstjänsten under 1960–1990-talet.⁵ Begreppet autonom har sannolikt hämtats från Danmark, där husockupanter inom den så kallade BZ-rörelsen började använda det under 1980-talet⁶, och beskrivs ofta som en form av marxism med en stark böjelse åt lokalism, horisontellt beslutsfattande och antiauktoritärism. Autonomism kan även benämnas på olika sätt i olika länder, exempelvis *operaismo*, *workerism*, *autonomia* och *autonom marxism*.⁷

Begreppet brukar ofta sammanblandas med anarkism. Det finns vissa likheter mellan autonomism och anarkism, som att båda betonar självorganisering och direkt aktion och kritiserar arbetet med vänsterpartiformationer och organiserat arbete. Autonomismens syn på lokalism och självförvaltning ska dock inte förväxlas med den anarkistiska tanken om ett samhälle helt utan styrelseskick.⁸ Flyghed menar att begreppet "autonomism" snarare utgör en organisatorisk princip än en enhetlig grupp med en gemensam agenda.⁹

Historiskt sett har den autonoma miljön ofta innefattat aktörer från olika enfrågorörelser, såsom djurrätts- och miljöaktivister, som var aktuella sakfrågor inom miljön på 1990-talet. CVE anger dock i sin publikation om våldsbejakande djurrättsaktivism att dessa sistnämnda grupperingar inte oproblematiskt kan anses tillhöra den autonoma eller vänsterextrema miljön.¹⁰

³ Säkerhetspolisen (2019, s. 60).

⁴ SOU (2002:87, s. 201).

⁵ Se kapitel 6 i denna skrift.

⁶ Lodenius (2006), SOU (2002:91).

⁷ Wright (2002).

⁸ Alcoff och Alcoff (2015).

⁹ Flyghed (2013).

¹⁰ CVE (2020a).

Fram till årsboken för 2018 har Säkerhetspolisen använt samlingsbegreppet den autonoma miljön för att beskriva den anarkistiskt (eller frihetligt socialistiskt) präglade och våldsbejakande vänsterextrema miljön i Sverige.¹¹ Säkerhetspolisen har beskrivit den autonoma miljön som antidemokratiska grupperingar på den yttersta vänsterkanten av den politiska vänster-höger-skalan. Den autonoma miljön är dock endast traditionellt vänster i ett socio-kulturellt avseende, exempelvis i frågor som rör lag och ordning och invandringspolitik.¹²

Sedan Säkerhetspolisens årsbok för 2019 används istället begreppen "våldsbejakande vänsterextremism"¹³ och "den vänsterextrema miljön".¹⁴ CVE följer Säkerhetspolisens begreppsanvändning men konstaterar att majoriteten av aktörerna inom den vänsterextrema miljön, på ett eller annat sätt, tillhör det som kan beskrivas som de autonoma delarna av miljön. Samtidigt saknas en motivering av den begreppsförändring som har gjorts och en definition av vad den vänsterextrema miljön innefattar för aktörer och ideologier.¹⁵ Större delen av bearbetningen av detta manuskript har föregått Säkerhetspolisens begreppsförändring av miljöbegreppen. Således fokuserar denna publikation enbart på den autonoma miljön, vilken kan beskrivas som inkorporerad inom en bredare vänsterextrem miljö.

¹¹ Säkerhetspolisen (2019).

¹² Rydgren (2010).

¹³ Nationellt centrum för terrorhotbedömning, NCT, har använt begreppet "våldsbejakande vänsterextremism" sedan 2018. Se NCT (2018).

¹⁴ Säkerhetspolisen (2020).

¹⁵ Säkerhetspolisens begreppsförändring från vit makt-miljön till den högerextrema miljön tycks vara motiverad utifrån en förändrad hotbild från högerextrema aktörer, bortom en avgränsad och organiserad vit makt-miljö. Se Säkerhetspolisen (2020, s. 51–52). En motsvarande motivering till användandet av begreppet den vänsterextrema miljön går dock inte att utläsa.

4. Radikalisering

Varför och hur somliga individer radikaliseras är en central fråga som har studerats under flera decennier. Radikalisering har ingen entydig definition eller operationalisering, utan är ett föränderligt begrepp som varierar över tid och plats, med olika innebörd.¹⁶ Likt många andra teoretiska koncept, är termen omdiskuterad och politiskt laddad.¹⁷ Många kritiker menar exempelvis att begreppet används på ett godtyckligt vis.¹⁸

Inom forskningen råder dock samstämmighet om att radikalisering utgör en dynamisk och komplex process, vilket också påvisas i den mängd modeller som återfinns inom området.¹⁹ Den mest förenklade beskrivningen av begreppet är "processen där människor till slut blir extremister"²⁰. Denna breda litteratur fokuserar på alla våldsbejakande miljöer; från islamistisk extremism till höger- och vänsterextremism.²¹

Radikaliseringsforskningen utgör ett fält av teorier om samverkande orsaker, som ämnar förklara varför en människa radikaliseras och engagerar sig i våldsbejakande extremism. Olika konceptuella modeller som försöker förklara radikaliseringsprocesser har tagits fram.²² Dessa modeller bygger på analyser av tidigare terrorister (psykologiska profiler) och processerna i flera steg utifrån ett antal faktorer på makronivå (i samhället), mesonivå (inom grupper) och på mikronivå (hos individer).²³

I den allmänna diskursen florerar en del felaktiga föreställningar om radikalisering. Bland de mest återkommande är antagandet att alla terrorister lider av någon form av mental störning, såsom psykopati.²⁴ Forskningen är dock i stort sett överens om att det inte finns en entydig profil för potentiella terrorister eller våldsbejakande extremister.²⁵

Brottsförebyggande rådet har tillsammans med Säkerhetspolisen tagit fram en typologi över "huvudvägar in i radikalism" där fyra vägar har identifierats; *utagerarens*, *grubblarens*, *familjens* och *kontaktsökarens* väg.²⁶ Drivkrafterna bakom individers radikalisering varierar kraftigt och kan inkludera sociala, politiska, ekonomiska, ideologiska och personliga faktorer.²⁷

Radikalisering är (åtminstone partiellt) driven av en ideologisk övertygelse. Att radikaliseras in i en våldsbejakande extremistmiljö förutsätter dock inte involverandet av en ideologi.²⁸ Det finns många vägar in i våldsbejakande

¹⁶ Se exempelvis Schmid (2013), Sedgwick (2010).

¹⁷ Richards (2014).

¹⁸ Se exempelvis Vidino (2014), Kundnani (2012), Sedgwick (2010).

¹⁹ Se exempelvis Schmid (2013), Taylor och Horgan (2006).

²⁰ Neumann (2013, s. 847).

²¹ Vergani m.fl. (2018), McCauley och Moskalenko (2017).

²² Se Borum (2011a), Borum (2011b).

²³ Berger (2018).

²⁴ Victoroff (2005).

²⁵ Schmid (2013), Horgan (2008).

²⁶ Se Säkerhetspolisen (2010) eller Brå (2009:15).

²⁷ Se exempelvis Vergani m.fl. (2018), Koomen och van der Pligt (2016), Silke (2008).

²⁸ McCauley och Moskalenko (2011).

extremism och terrorism som inte involverar ideologi. Dock används ideologi ofta av våldsbejakande aktörer för att rationalisera användandet av våld. Genomgående vad gäller det ideologiska narrativet är idén om missnöje, vilket återkommer bland extremisters argument och rationalisering.²⁹ Berger betonar att alla extremister uppvisar ett missnöje men att alla som är missnöjda ändå inte blir extremister.³⁰

Push- och pullfaktorer

I både forsknings- och myndighetsrapporter beskrivs så kallade "push- och pullfaktorer" (driv- och dragningskrafter) som kan leda till radikaliseringsprocesser på individuell nivå.³¹ Nedan presenteras ett urval av push- och pullfaktorer som radikaliseringsforskningen har undersökt närmare:

- **Pushfaktorer:** sociala och politiska omständigheter, såsom ojämlikhet, fattigdom, geopolitiska faktorer, relativ deprivation (av en annan social grupp), statlig repression, intragruppkontakt (exempelvis social exkludering, upplevd orättvisa från potentiell utgrupp), m.fl.
- **Pullfaktorer:** sociala mekanismer och gruppprocesser (exempelvis ideologi, gruppidentitet, identitetsfusion), emotionella eller materiella incitament, kognitiva faktorer (exempelvis kulturell kongruens, äventyr) m.fl.

Ovanstående push- och pullfaktorer kan ha mer eller mindre inverkan och effekt på radikaliseringsprocesser i olika regioner/länder och över tid; kontexten på makronivå kan alltså vara betydande. Ett problem med den empiriska forskningen kring dessa faktorer är dock att forskningen ofta baseras på små urval och få fall, vilka gör att generaliserbarheten från resultaten i dessa studier är begränsad.³² En annan svårighet är att radikaliseringsstudier studeras på olika analysnivåer. Detsamma gäller forskningen om varför människor väljer att lämna våldsbejakande extremism.³³

Ytterligare ett problem kan vara att vissa antaganden som senare visat sig vara direkt felaktiga, ändå fortsatt vidhålls av beslutsfattare och aktörer som arbetar med att bekämpa extremism. Ett exempel är hypotesen att våldsbejakande extremism endast beror på strukturella faktorer, såsom fattigdom, arbetslöshet och bristande utbildningsmöjligheter. Strukturella faktorer kan ha ett visst förklaringsvärde (framför allt vid mindre urval) men förmår inte förklara varför andra människor i en liknande strukturell position inte radikaliserar.³⁴ Redan på 1980-talet menade forskare som Crenshaw att endast fattigdom inte kunde förklara varför människor begick terroråd, eftersom de flesta terrorister under 1970-talet kom från högre sociala klasser med goda livsförutsättningar.³⁵

²⁹ Schmidt (2013).

³⁰ Berger (2018).

³¹ Vergani m.fl. (2018), Socialstyrelsen (2017), Säkerhetspolisen (2010), Brå (2009:15).

³² Berger (2018).

³³ Koehler (2017).

³⁴ Berger (2018).

³⁵ Crenshaw (1981).

Baserat på intervjuer med individer som har deltagit i extremistmiljöer framkommer att vägen in kan möjliggöras av en särskild händelse, exempelvis att bli avstängd från skolan, förlora sitt jobb och inte få ett sökt arbete.³⁶ Även social instabilitet (låg social kontroll) kan leda till destruktiva beteenden såsom drogmissbruk, kriminalitet, riskfyllt sexuellt beteende och ingång i destruktiva och odemokratiska miljöer.³⁷

Sociala nätverk, sociala band och könsroller

En individs sociala nätverk och sociala band är också centrala faktorer i radikaliseringsprocessen.³⁸ För att ansluta till en destruktiv och odemokratisk sammanslutning är tillgången till en sådan miljö en förutsättning. Det betyder att interaktionen med individer i miljön och dess närhet spelar en avgörande roll för en individs inträde. Interaktionen med vänner, släktingar, partner eller förebilder kan bidra till en individs radikalisering, eftersom det möjliggör en process av meningsskapande i relation till gruppen.³⁹ På så sätt kan individen skapa sig en gruppidentitet och gemenskap, genom att bli värdefull i andras ögon samt känna tillhörighet och mening i livet.⁴⁰

Forskning kring kvinnors deltagande i våldsbejakande extremistmiljöer och terrororganisationer har historiskt sett förbisetts. När kvinnor har studerats har studierna tenderat att framställa stereotypiska föreställningar och en skev, ofullständig bild av kvinnors aktiva deltagande och roller i våldsbejakande miljöer.⁴¹

För både män och kvinnor kan olika konstruktioner av femininitet och maskulinitet fungera som push- och pullfaktorer in i extremistmiljöer.⁴² Våldsbejakande extremistaktörer förstår och manipulerar genusnormer och konservativa stereotyper till sin fördel vid rekrytering och i propagandaspridning.⁴³

Konstruktioner och föreställningar om genus och kön i relation till våldsbejakande extremism har främst studerats med koppling till vit makt-rörelser⁴⁴ och våldsbejakande islamistisk extremism.⁴⁵ När det gäller vänsterextrema rörelser har motsvarande frågor studerats i mindre utsträckning men Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor har gjort kunskapsmanställningar som också inbegriper "våldsbejakande vänsterextremism".⁴⁶

I en dansk studie undersökte Christensen en antifascistisk rörelse som dominerades av män och kännetecknades av maskulina ideal samt en könad våldsanvändning, trots att rörelsen antagit feministiska ideal och

³⁶ Carlsson m.fl. (2020), Rostami m.fl. (2018).

³⁷ Arnett (2004).

³⁸ Dawson och Amarasingam (2017), Silke och Brown (2016), Bakker (2006), Sageman (2004).

³⁹ Berger (2018), Klandermans (1997).

⁴⁰ McCauley och Moskalenko (2011).

⁴¹ Schmidt (2020), Sterkenburg (2019), RAN (2019), Gentry (2019).

⁴² Kimmel (2018).

⁴³ Psoiu (2019), OSCE (2019), Pearson (2018), Proctor och Mazurana (2018).

⁴⁴ Kimmel (2007), Kimmel (2003).

⁴⁵ Se exempelvis Gentry (2019), Hoyle m.fl. (2015).

⁴⁶ MUCF (2016).

jämställdhetsmål.⁴⁷ Christensen menar att detta kan härledas till rörelsens interna politiska kultur och sociala normer där våldsanvändning spelar en central roll i skapandet av rörelsens kollektiva identitet. Dels sker det fysiskt i form av konfrontationer och ett aggressivt kroppsspråk mot meningsmotståndare, dels psykologiskt genom dominans och förtryck mot män som har svårt att leva upp till ett "machoideal".

Online-radikalisering och självradikalisering

Internet och sociala medier har haft en avsevärd påverkan på och format hur människor generellt kommunicerar. Forskning om radikalisering visar att internet och sociala medier spelar roll för hur människor radikaliseras, även om omfattningen är oklar. Exakt hur en individs radikaliseringsprocess påverkas är inte entydig, men det råder enighet om att virtuella kanaler utgör centrala verktyg för att kommunicera, nätverka och sprida radikala idéer.⁴⁸

Självradikalisering och online-radikalisering är två tätt sammankopplade begrepp, eftersom självradikalisering nästan uteslutande sker via digitala plattformar. Kontakt med rekryterare är då inte heller en nödvändighet för att en (själv-)radikaliserad individ slutligen ska utföra en våldshandling eller sympatisera med en ideologi.⁴⁹ Självradikalisering innebär dock inte nödvändigtvis att individerna inte också samtidigt kan vara en del av ett större sammanhang. I de flesta fall finns det någon koppling till en rörelse, andra människor eller idéer, även om den kopplingen inte alltid är synlig.⁵⁰

⁴⁷ Christensen (2010).

⁴⁸ Meleagrou-Hitchens m.fl. (2017), Conway (2017), Neumann (2013), Stevens och Neumann (2009).

⁴⁹ MacDonald och Whittaker (2020), Pearson (2016).

⁵⁰ Hofmann (2018), Totalförsvarets forskningsinstitut (2017).

5. Ideologi inom den autonoma miljön

I detta kapitel beskrivs den autonoma miljöns övergripande ideologiska utgångspunkter.

Övergripande ideologiska utgångspunkter

Den autonoma miljön inrymmer en rad ideologiska föreställningar och idéströmningar, och kan inte tillskrivas någon enhetlig ideologi. Istället bör den autonoma miljön betraktas som ett samlingsbegrepp för olika typer av utomparlamentariska sammansättningar, såsom organisationer, grupperingar, nätverk och individer som framför allt präglas av anarkistiska idéströmningar. Miljön inkluderar därmed ett flertal rörelser, kopplade till olika sakfrågor, som samlas under ett brett ideologiskt tak, men där en socialistisk grundsyn och en frihetlig vänsterorienterad ideologi förenar aktörerna.

Det som särskiljer och utmärker den autonoma miljön från andra vänsterrörelser och miljöer är den gemensamma föreställningen att samhället inte kan förändras med parlamentariska metoder, och att brottslighet, såsom våld och skadegörelse, därmed är både legitimt och nödvändigt.⁵¹

Lodenus och Brottsförebyggande rådet menar att den autonoma miljön strävar efter ett klasslöst samhälle utan auktoritärt styre. Den nuvarande demokratin betraktas inte som tillfredställande, utan samhället bör istället ha direktstyre, som utgår från folket.⁵² Vissa aktörer menar att detta enbart kan uppnås genom revolution.⁵³ Detta betraktas dock vanligen som en uppmaning att revoltera i vardagen med de medel som står till förfogande, snarare än en samhällsomvälvande revolution. Miljön utgår från en föreställning om att samhället inte kan förändras med parlamentariska metoder, och därför förespråkas icke-konventionella, utomparlamentariska, metoder. Det innefattar både fredliga och våldsamma aktioner, vilka betraktas som lika centrala i kampen för social och politisk förändring. Säkerhetspolisen lyfter fram denna komplexitet, och menar att den verksamhet som undergräver demokratins grundläggande principer inte alltid är brottslig. Brottsligheten inom miljön karaktäriseras heller inte av grov brottslighet, utan av mindre allvarlig men mer systematisk brottslighet.⁵⁴

Den antifascistiska kampen betraktas som den kanske mest centrala frågan inom den autonoma miljön, men även antikapitalism, antihomofobi, antisexism, antiglobalisering, EU-motstånd, djurrätts- och miljöfrågor har varit vanligt förekommande frågor.

⁵¹ Ds 2014:4, Brå (2009:15).

⁵² Brå (2009:15), Lodenus (2006).

⁵³ Ds (2014:4).

⁵⁴ Säkerhetspolisen (2020).

Den radikala frihetliga vänsterrörelsen och autonoma miljön

Den autonoma miljön kan sammankopplas med den så kallade radikala frihetliga vänsterrörelsen⁵⁵, en beteckning som beskriver den sociala rörelse vars kollektiva identitet utgår från frihetliga socialistiska idéer, såsom anarkism, anarkosyndikalism, rådskommunism och autonom marxism. Termen omfattar därmed den antihierarkiska och antiauktoritära delen av den radikala vänsterrörelsen.⁵⁶

Frihetlig socialism skiljer sig ideologiskt från andra socialistiska rörelser som också ryms i begreppet "vänsterextremism", rörelser som i stället drivs av idéer kopplade till auktoritär socialism, såsom marxist-leninism, troskism och maoism.⁵⁷ Det som sammanbinder olika former av socialism är riktningarnas tilltro till ett idealsamhälle och den fria kommunismen. Det som tudelar vänstern är att anarkister insisterar på att det finns ett samband mellan organisering för att åstadkomma en fri framtid och hur denna framtid ska organiseras. Medan många statsocialister och marxister manar till maktövertagande och bildande av en arbetarklassregering, tror anarkister på maktens upplösning. De vänder sig emot de auktoritära riktningarna och idéerna om hierarkisk och auktoritär styrning. Frihetliga socialister uttrycker ett motstånd mot vad som betraktas vara auktoritära institutioner som kontrollerar produktionsmedel och underordnar majoriteten en politisk och ekonomisk elit. Istället eftersträvar de decentraliserade strukturer, direktdemokrati och platta, icke-hierarkiska associationsformer.⁵⁸

Den breda radikala frihetliga vänsterrörelsen använder sig av utom-parlamentariska metoder för att påverka samhälle, politik och ekonomi. Detta främst genom legala metoder, såsom facklig verksamhet, opinionsbildning och fredliga demonstrationer, men även illegala metoder, exempelvis ockupationer, egendomsförstörelse och våld. Vilken taktik som används skiljer sig mellan olika aktörer.⁵⁹

Den autonoma miljön kan beskrivas som en radikal flank⁶⁰ inom den radikala frihetliga vänsterrörelsen, som anser att konfrontation och våldshandlingar är legitima metoder i kampen mot det som uppfattas som fascism och förtryckande samhällsstrukturer.⁶¹ Motståndet mot hierarkiska strukturer inom miljön uttrycks i dess organisatoriska principer; aktörer förespråkar horisontell organisering som etableras och upplöses efter en tid.⁶²

⁵⁵ *Radical left-libertarian movement* på engelska.

⁵⁶ Wennerhag och Jämte (2019).

⁵⁷ Wennerhag och Jämte (2019).

⁵⁸ Williams (2017), Sheehan (2003).

⁵⁹ Wennerhag och Jämte (2019).

⁶⁰ En "radikal flank" betecknar den del av en social rörelse som vill se mer långtgående förändringar än rörelsens "moderata flank", se Haines (2013). Den radikala flanken brukar förespråka en mer konfliktinriktad handlingsrepertoar än den moderata flanken, där den sistnämnda vanligen förespråkar mer konventionella handlingar, exempelvis fredliga demonstrationer.

⁶¹ Jämte (2013).

⁶² Ds (2014:4).

Extensiv tolkning av antifascism

Den autonoma miljön fokuserar sin kamp mot olika organisationer, grupperingar eller individer som uppfattas vara fascistiska eller upprätthålla fascistiska strukturer i samhället. Begreppet fascism tolkas extensivt och kan inbegripa allt ifrån högerextremister till företag och myndigheter.⁶³ Kapitalism, sexism och homofobi betraktas som olika former av strukturellt förtryck, och anses samverka.⁶⁴

Antikapitalism

Antikapitalism är en av de ideologiska grundpelarna inom den autonoma miljön. I likhet med andra våldsbejakande extremistmiljöer underkänner den autonoma miljön samtidigt demokrati och rättsapparat.⁶⁵ Inom miljön råder en uppfattning om att demokratin upprätthåller det kapitalistiska systemets förtryck, att det parlamentariska systemet är icke-representativt och att det tjänar och reproducerar existerande maktförhållanden.⁶⁶ Kapitalismens drivkrafter anses upprätthålla och befästa klassamhället, det främsta hindret för att uppnå ett idealiskt socialistiskt samhälle, präglad av jämställdhet och klasslöshet. Motståndet tydliggörs bland annat i motstånd mot USA, ett land som betraktas som en av de största representanterna för kapitalism och exploatering.⁶⁷

Olika aktioner har riktats mot företag och banker. I denna kamp förekommer ofta skadegörelse för att få företag att upphöra med sina verksamheter. Brott mot egendom betraktas inte som brottsligt, eftersom det inte anses finnas något berättigat ägande. Privat ägande betraktas som stöld, och därför är det inte omoraliskt att förgripa sig på eller förstöra egendom.⁶⁸

Angrepp mot företag har en lång historia inom miljön. Under 1980-talet attackerades oljebolaget Shell, inte bara för att det representerade kapitalism och globalisering, utan också för dess agerande i Sydafrika. McDonalds och H&M är andra företag som attackerats.⁶⁹ Miljön har även engagerat sig i antiglobaliseringsrörelsen.⁷⁰ Protester och aktioner riktas mot företag, institutioner och organisationer som anses upprätthålla det kapitalistiska systemet.

Antirasism

Med antifascism avses främst ett ideologiskt ställningstagande mot fascism (i form av högerextremism) och rasism. Det finns emellertid en smalare ström inom antirasism som organiserar sin aktivism nästan uteslutande kring antinazism och antifascism. Inom denna grupp används, som i allmänhet, termen "nazism" och "fascism" ofta synonymt.⁷¹

⁶³ Ds (2014:4), Brå (2009:15).

⁶⁴ Se Jämte (2013).

⁶⁵ Brå (2009:15), Lodenius (2006).

⁶⁶ Carlsson (2016).

⁶⁷ Ds (2014:4).

⁶⁸ Ds (2014:4).

⁶⁹ Se Lodenius (2006, s. 110–112).

⁷⁰ Jämte (2013).

⁷¹ Se Bonnett (2000).

Sedan 1980-talet har bekämpandet av nationella och internationella uttryck av rasism kommit att bli en av miljöns mest centrala kamper, vilket har uttryckts i motstånd mot vit makt-miljön men även mot aktörer som tidigare ansågs understödja apartheidsystemet.⁷² Vit makt-miljön betraktas som den autonoma miljöns "ärkefiende", som vill införa ett auktoritärt styre och som sägs värna den svenska etniciteten. Den antirasistiska verksamheten riktar sig mot de aktörer inom den breda yttersta högern som betraktas som fascistiska.⁷³ Dessa innefattar både högerradikala som inte är våldsbejakande (exempelvis högerradikala partier) och högerextremister.⁷⁴ Högerradikala partier, såsom Sverigedemokraterna, uppfattas av individer inom den autonoma miljön som "ulvar i fårakläder", som endast har "bytt ut kängorna mot slipsar". Trots distinktionen mellan högerextrema och högerradikala aktörer anser aktivisterna inom miljön att de strävar åt samma håll, särskilt i frågor om invandring, antisocialism och nationalism.⁷⁵

Den autonoma miljön har en positiv inställning till invandring och mångkultur, vilket står i direkt konflikt med högerradikala och högerextrema idéer. Det har lett till attacker mot ett flertal myndigheter, exempelvis Migrationsverket, för att förhindra verkställandet av utvisningar kopplade till asylbeslut.⁷⁶

Antisexism och antihomofobi

Antisexism avser motstånd mot sexism, det vill säga fenomenet att människor särbehandlas enbart på grund av sitt kön. Antisexistiska handlingar utförs för att motarbeta och förändra sådant som anses utgöra en nedvärderande kvinnosyn och en sexuell objektifiering av kvinnor. Olika aktörer riktar sina aktioner mot det som betraktas representera patriarkatet och upprätthållandet av patriarkala strukturer där kvinnor förtrycks i alla delar av samhället, exempelvis mot porrbutiker, porrhandlare och andra företag i Sverige.⁷⁷ Nätverket AFA har i samband med internationella kvinnodagen offentligt hängt ut män som har dömts för bland annat våldtäkt, kvinnofridskränkning, koppleri och sexuella övergrepp mot barn.⁷⁸

Den autonoma miljön har, till skillnad från vit makt-miljön och den våldsbejakande islamistiska miljön, en positiv inställning till feministiska och intersektionella⁷⁹ idéer.⁸⁰ Miljöns syn på sexualitet, jämställdhet och femininitets- och maskulinitetsnormer skiljer sig från de andra våldsbejakande miljöerna, som präglas av mer traditionsbundna,

⁷² Ds (2014:4), SOU (2002:91). Apartheid är benämningen på den rasåtskillnadspolitik, det samhällssystem och regelverk som dominerade i Sydafrika under åren 1948–1994. Under 1980-talet riktade den autonoma miljön systematiska aktioner mot olika företag som hade kopplingar till Sydafrika, såsom oljebolaget Shell.

⁷³ Den yttersta högern (på engelska: *far right*) är ett samlingsbegrepp för extremhögern (högerextremism) och den radikala högern (högerradikalism), men även det som brukar benämnas den populistiska högern. Se Mudde (2019), Bjørgo och Ravndal (2019).

⁷⁴ Ds (2014:4).

⁷⁵ Se Jämte (2018, s. 258–259).

⁷⁶ Brå (2016:13), Ds (2014:4), Brå (2009:15), Lodenius (2006).

⁷⁷ Jämte (2013).

⁷⁸ Antifascistisk aktion (2020).

⁷⁹ Intersektionalitet är ett begrepp för att analysera hur människor ingår i såväl en klasstruktur som i ett genusystem, och som också utgår från etniska relationer, Ahrne (2010). Idéerna utgår från olika dimensioner och former av sociala relationer och subjektformering, McCall (2005).

⁸⁰ Ds (2014:4).

konservativa och heteronormativa genusföreställningar.⁸¹ De andra miljöerna genomsyras av konservativa föreställningar om kvinnors roll, både inom respektive miljö och i samhället i stort, och av en uppfattning om att kvinnor behöver stöd och skydd, vilket lämnar endast litet utrymme åt kvinnor att definiera sig själva. I kontrast till detta har frågor om jämställdhet varit centrala inom den autonoma miljön och föranlett intensiva diskussioner och debatter.⁸²

Kampen mot homofobi är också politiskt och ideologiskt inbäddad i kampen mot fascism. Högerextremister riktar ofta sitt våld mot HBTQ-personer; sådana hatbrott är inte ovanliga. Exempelvis har Prideparader och andra evenemang attackerats eller störts av högerextrema grupperingar.⁸³ Den autonoma miljön betraktar progressiva rörelser, till exempel den feministiska rörelsen och diverse HBTQ-rörelser, som högerextremisters och högerradikala partiers fiende, som behöver försvaras.

Sakfrågor inom miljön

Den autonoma miljön har rymt en rad olika ideologiska föreställningar och idéströmningar med en gemensam värdegrund och anarkism som utgångspunkt. Genom åren har olika grupperingar, aktionsnamn och sakfrågor kommit och gått, till exempel våldsbejakande djurrätts- och miljörättsaktivism.⁸⁴ Verksamheten har ofta koncentrerats till enskilda aktioner, vilket inneburit att individer haft möjlighet att "göra något" eller "bidra" utan att ha en tydlig koppling till en etablerad aktör (exempelvis ett nätverk eller en gruppering).

Vad gäller djurrättsaktivism har enskilda individer och etablerade organisationer under en lång tid arbetat politiskt och opinionsbildande för att förbättra djurens situation. Kampen för djurens rättigheter har en utgångspunkt i uppfattningen att människan felaktigt utnyttjar och exploaterar djuren i syfte att öka det mänskliga välbefindandet. För djurrättsaktivister betraktas det som en form av artförtryck, som kan likställas med diskriminering av människor på grund av hudfärg eller kön. Under 1990-talet utvecklades en mer radikal, militant flank, som ansåg att det opinionsbildande arbetet inte gav något resultat. Inspiration kom istället från framför allt den brittiska djurrättsrörelsens organisation och metoder. Svenska djurrättsaktivister, ofta hemmahörande i befintliga autonoma nätverk, började nu genomföra direkta aktioner med syftet att omedelbart förändra djurens situation.⁸⁵

Huruvida djurrättsaktivism utgör en naturlig del av den autonoma miljön är omdiskuterad.⁸⁶ Djurrätts- och miljöfrågor har fått viss uppmärksamhet när den autonoma miljön har arrangerat protesthändelser, men har förekommit allt mindre under de senaste decennierna.⁸⁷

⁸¹ CVE (2020b), CVE (2020c).

⁸² Brå (2009:15).

⁸³ Brå (2019:13), Dalsbro (2019), Kilefors (2019), Vergara (2018).

⁸⁴ Lodenius (2006).

⁸⁵ Läs mer i CVE (2020a).

⁸⁶ CVE (2020a), Lodenius (2006).

⁸⁷ Se Wennerhag och Jämte (2019).

Frågan om våldsanvändning

En omdiskuterad fråga inom miljön har varit frågan om våld som metod och strategi.⁸⁸ Vissa aktörer anser att våld är ett legitimt och nödvändigt medel i kampen, medan andra motsätter sig denna uppfattning, mer eller mindre. Carlsson lyfter fram frågor om självförsvar och våld som vapen, vilket han menar har genererat olika perspektiv och attityder inom miljön.⁸⁹ Exempelvis kan våld mot privatpersoner uppfattas som oacceptabelt, medan olika typer av egendomsbrott, såsom skadegörelse, accepteras. Lodenius menar att den autonoma miljöns våld primärt riktas mot "högerextremister, porrhandlare eller forskare (som utför djurförsök)" och att övergrepp riktade mot andra generellt sett inte förespråkas. Våld riktat mot egendom betraktas däremot som acceptabelt.⁹⁰

Jämte menar att frågan om våldsanvändning har föranlett interna dispyter och skiljelinjer mellan olika radikala antifascister. Somliga antifascister hävdar nödvändigheten av att utveckla nya strategier för att möta vad som beskrivs vara ett mer ideologiskt och politiskt hot, snarare än ett fysiskt, eftersom den yttersta högern har ändrat taktik.⁹¹ En strategi som förekommit är att genom hot, våld och trakasserier påverka individer inom politiska partier på högerkanten, både borgerliga och högerradikala partier. Dessa attacker riktas främst mot representanter på lokal och regional nivå. En annan motståndare är myndigheter och myndighetsföreträdare, som anses upprätthålla orättvisa maktstrukturer genom att till exempel verkställa beslut som inte överensstämmer med miljöns ideologiska utgångspunkter.⁹²

Inom miljön finns även en påtaglig våldsromantik, vilket innebär att det ofta hänvisas till historiska och samtida internationella militanta förebilder, såsom den västtyska terrorgrupperingen Rote-Armee-Fraktion (RAF), och att sådana våldsbejakande eller terrorklassade organisationers handlingar och metoder glorifieras.⁹³

⁸⁸ Jämte (2018), Carlsson (2016), Jacobsson och Sörbom (2015).

⁸⁹ Carlsson (2016).

⁹⁰ Lodenius (2006, s. 195).

⁹¹ Jämte (2018).

⁹² Ds (2014:4).

⁹³ Ds (2014:4), Lodenius (2006).

6. Utvecklingen inom den autonoma miljön

Den "utopiska" frihetliga socialismen har funnits i Sverige sedan 1840-talet. Under 1890-talet blev den anarkistiskt präglade verksamheten mer organiserad, men det var först under 1970-talet som den autonoma miljön gradvis växte fram ur husockupationsrörelsen.⁹⁴ I detta kapitel beskrivs utvecklingen av den autonoma miljön från 1960-talet och framåt.

Framväxten av en ny politisk vänsterrörelse

Den våg av politiska och sociala vänsterrörelser som växte fram i västvärlden under slutet av 1960-talet brukar kallas för den "nya vänstern".⁹⁵ Under denna period växte bland annat miljörörelsen, kvinnorörelsen, fredsrörelsen, HBTQ-rörelsen och den antirasistiska rörelsen fram i Sverige.⁹⁶ Framväxten av nya sociala rörelser och den nya vänstern påverkade Sverige genom att nya politiska frågor, konflikter och aktörer introducerades. De mer radikala aktörerna inom den svenska vänstern var dock mer inspirerade av kommunism, såsom maoism, marxist-leninism eller trotskism, och inte frihetlig socialism.⁹⁷ Varken syndikalister eller anarkister prioriterades av Säkerhetspolisen under 1940-1960-talet.⁹⁸

I skuggan av den maoistiska rörelsen uppstod även anarkistiska grupperingar, som hade en frihetlig socialistisk inriktning. Dessa aktörer utgjorde en förhållandevis marginell företeelse genom hela 1970-talet och hade relativt lite samröre med de mer framträdande och större marxist-leninistiska och maoistiska radikala vänstergrupperingarna som följdes av den svenska säkerhetstjänsten. Under den första halvan av 1970-talet bedömde den svenska säkerhetstjänsten att "anarkistiska" och "autonoma" grupperingar inte utgjorde något hot mot rikets säkerhet.

Under denna period var det främst husockupationsrörelsen som kom att förknippas med anarkistisk verksamhet.⁹⁹ Den form av vänsterterrorism som exempelvis västtyska RAF bedrev och som andra västeuropeiska länder drabbades av, förekom inte på samma sätt i Sverige. Två undantag var terrorattentatet mot västtyska ambassaden i Stockholm samt kidnappningsförberedelserna av statsrådet Anna-Greta Leijon 1976-1977.¹⁰⁰ Dessa aktioner synliggjorde den anarkistiska rörelsens villighet att ta till våld för att uppnå politisk förändring och dess kopplingar till terroristorganisationer utomlands.¹⁰¹

⁹⁴ SOU (2002:91).

⁹⁵ Även kallad *New Left*. Se Wennerhag (2018), Peterson m.fl. (2017), Flacks (2013), della Porta (1995).

⁹⁶ Wennerhag och Jämte (2019).

⁹⁷ Jørgensen (2008), SOU (2002:91).

⁹⁸ SOU (2002:91).

⁹⁹ SOU (2002:91).

¹⁰⁰ SOU (2013:81), Flyghed (2013).

¹⁰¹ SOU (2002:87).

En framträdande autonom miljö

Även om anarkister kom att uppmärksammas allt mer under 1970-talet, tonades hotet från anarkisterna ned under första halvan av 1980-talet, och de politiska revolterna och den anarkistiska aktivismen tog en anspråkslös form i Sverige. Medan radikala frihetliga vänsterrörelser i Europa engagerade sig i direkt aktion, husockupationer och våldsamma kravaller, var stora delar av den svenska motsvarigheten en splittrad och icke-konfrontativ rörelse, som utgick från icke-våldsprinciper.¹⁰²

Hotet från anarkistiska grupperingar kom dock att återigen aktualiseras från andra halvan av 1980-talet, när husockupationer, konfrontativa demonstrationer, vandalism och sabotage ökade.¹⁰³ Den antirasistiska verksamheten hade redan blivit en central fråga under 1960- och 1970-talet, då tydligast i motstånd mot internationella former av förtryck, såsom apartheid i Sydafrika och fascistiska regimer i Spanien, Portugal, Grekland och Chile.¹⁰⁴ Under 1980-talet kom allt fler anarkister och vänsteraktivister att också engagera sig i antirasistisk verksamhet, bland annat via organisationen Stoppa rasismen.¹⁰⁵

Under denna period och tidigt 1990-tal växte en ny antirasistisk rörelse fram i Sverige som genomförde ett flertal attacker, aktioner och spränggattentat mot företag men även i andra europeiska länder, framför allt mot Shell vars verksamhet ansågs stödja apartheiddiktaturen i Sydafrika. Mellan 1986 och 1990 utfördes över 400 sabotage mot Shell.¹⁰⁶ Så småningom kom fokus istället att skifta till en inhemsk antirasistisk och antifascistisk verksamhet, som motkraft mot en allt mer militant och växande vit makt-miljö.¹⁰⁷

Denna nya generation av aktivister kom att efterlikna några av de mer radikala europeiska motsvarigheterna, exempelvis i Danmark, Tyskland och Holland.¹⁰⁸ Inspirationen kom från de europeiska ungdomsrevolterna under det tidiga 1960-talet, speciellt olika former av nationella husockupationsrörelser, men även av samtida rörelser. Svenska anarkister etablerade personliga kontakter med aktivister i andra delar av Europa och reste utomlands för att bistå deras rörelser, och vice versa.

De internationella kontakterna bidrog bland annat till spridningen av politiska idéer och handlingsrepertoarer, vilket för svenska aktivister innebar ett nytt fokus, nya teoretiska perspektiv och mer radikala protesttaktiker. Åren 1986-1987 genomfördes återkommande ockupationer och militanta handlingar i ett flertal stora städer i Sverige. Säkerhetspolisen, som under tidigt 1980-tal hade betraktat syndikalister och anarkister som relativt ointressanta fenomen, kom nu att förändra sin syn på hotet från miljön.¹⁰⁹ Likaså började attackerna mot Shell att tas mer

¹⁰² Jämte och Sörbom (2016), SOU (2002:91).

¹⁰³ SOU (2002:87), SOU (2002:91).

¹⁰⁴ Jämte (2018).

¹⁰⁵ Jämte (2013), SOU (2002:91).

¹⁰⁶ Jämte (2013).

¹⁰⁷ Jämte (2018).

¹⁰⁸ Jämte och Sörbom (2016), Kuhn (2009).

¹⁰⁹ SOU (2002:91).

på allvar, delvis på grund av den internationella dimensionen och företagets avtal med den svenska Försvarsmakten, men också för att attackerna betraktades som ett förstadium till allvarligare brottslighet, såsom terrorism.¹¹⁰

Aktivister samlades i ockuperade hus, engagerade sig i motståndet mot apartheid och kämpade mot en växande högerextrem rörelse under resten av 1980-talet. Jämte och Sörbom menar att de ockuperade husen även fungerade som sociala och kulturella mötesplatser och nätverk, vilka lade grunden till och formade en växande subkultur bestående av olika radikala grupperingar som utvecklades till den autonoma rörelsen. Rörelsens kärna bestod framför allt av anarkistiska aktivister, men samlade även anarkofeminister, socialekologer, djurrättsaktivister, anarkosyndikalister samt olika radikala frihetliga vänsteraktivister. På ett övergripande plan blev rörelsen allt mer lik sina europeiska motsvarigheter.¹¹¹

Under slutet av 1980-talet kom konfrontationer mellan vänster- och högerextrema grupperingar att bli allt vanligare, särskilt i samband med högtidlighållandet av Karl XII:s dödsdag under de så kallade 30:e novemberdemonstrationerna.¹¹² Parallellt med de ökade konfrontationerna pågick en strävan att internt förbättra det anarkistiska nätverkets organisering i Sverige.¹¹³

Ökade konfrontationer med en växande vit makt-miljö

Under 1990-talet började husockupationsrörelsen att försvinna allt mer, och istället etablerade aktivisterna sig som en motkraft till en växande, aggressiv och våldsbenägen vit makt-miljö. I slutet på 1980-talet och början av 1990-talet fanns flera militanta högerextrema organisationer och en skinheadrörelse. Attacker mot flyktingförläggningar förekom, bland annat i form av mordbränder. Likaså var högerextremister inblandade i flera uppmärksammade mord och grovt våld.¹¹⁴ Denna utveckling skapade en motreaktion i form av olika antirasistiska initiativ, varav vissa var mer radikala.¹¹⁵

Samtidigt minskade det vänsterextrema säkerhetshotet i form av kommunism, som en konsekvens av Berlinmurens fall och Sovjetunionens upplösning. Säkerhetspolisen skiftade sitt fokus till andra vänstergrupperingar som betraktades som dominerande, nämligen ”de grupperingar som kallar sig anarkister eller autonoma”¹¹⁶. Det är också under denna period som begreppet ”den autonoma miljön” myntas av Säkerhetspolisen.¹¹⁷

Under denna period gjordes också försök att skapa en mer organiserad rörelse. Ett av de mest framträdande exemplen är AFA, men även Folkmakt

¹¹⁰ Flyghed (2013), SOU (2002:91).

¹¹¹ Jämte och Sörbom (2016).

¹¹² Brink Pinto och Pries (2013).

¹¹³ SOU (2002:91).

¹¹⁴ SOU (2002:91).

¹¹⁵ Jämte (2018), Lodenius (2006).

¹¹⁶ Flyghed (2013).

¹¹⁷ SOU (2002:91), SOU (2002:87).

och Syndikalistiska ungdomsförbundet (SUF). Dessa nätverk och organisationer skapade, tillsammans med ett flertal andra mer löst sammansatta aktörer, basen för en växande militant autonom miljö. Denna bas kom att fungera som en radikal flank till olika rörelser under 1990-talet, såsom antirasister, feminister, miljörörelsen, vänsterrörelsen och antiapartheidrörelsen. När rörelsen var som störst på 1990-talet kunde den mobilisera 4 000–5 000 aktivister över hela landet, enligt intervjuade aktivister, men det faktiska antalet är svårt att estimeras.¹¹⁸

Föreställningen om ett "trippelförtryck", en idé som kombinerade en materialistisk analys av strukturellt klassförtryck med rasism och sexism, hade växt fram under 1990-talet.¹¹⁹ Det ledde gradvis till att miljöns praktiska fokus gradvis förändrades i slutet av 1990-talet och början av 2000-talet. De radikala aktivisterna ökade sina aktioner och åtgärder mot vad som betraktades som olika former av sammankopplade förtryck. Aktivisterna kom att delta i ett flertal uppmärksammade mobiliseringar med syftet att försöka spä på samhällsliga konflikter och påvisa det som de ansåg var en större reaktionär mobilisering i samhället.¹²⁰

Göteborgskravallerna 2001 – en vattendelare

Under 1990-talet hade globaliseringsrörelsen växt fram runt om i världen, och protesterna mot Världshandelsorganisationen 1999 bidrog till en global protestvåg.¹²¹ Protesterna mot EU-toppmötet i Göteborg 2001 var ett uttryck för ett sådant utvidgat perspektiv inom miljön. Göteborgskravallerna har kommit att bli en av de mest betydande händelserna i den autonoma miljöns historia och beskrivs som en vattendelare.¹²² Våldsamma sammandrabbningar mellan aktivister och ordningsmakt dominerade protesterna, med stora materiella skador som följde. Omkring 50 poliser och 90 aktivister skadades, varav en aktivist besköts av polis.¹²³

Efter EU-toppmötet fick den autonoma miljön, primärt AFA, möta omfattande kritik och blev allt mer stigmatiserad, isolerad och marginaliserad av den bredare vänsterrörelsen.¹²⁴ Det stöd som tidigare hade funnits kom att ändras i och med de våldsamma drabbningarna.¹²⁵ Händelserna blev också början på en förändring, och innebar en kraftig minskning av gatuaktivism och militanta praktiker under det närmast följande decenniet.¹²⁶ Som en konsekvens av en ökad uppmärksamhet på anarkistiska och syndikalistiska grupperingar, omprövade den autonoma miljön sin roll i den offentliga sfären och övergav kampens mer ideologiska och våldsamma inslag för att mobilisera större delar av befolkningen.¹²⁷ Miljön började utveckla en traditionell autonom vänsteridentitet för att

¹¹⁸ Jämte och Sörbom (2016).

¹¹⁹ Jämte (2018).

¹²⁰ Jämte och Sörbom (2016).

¹²¹ Peterson m.fl. (2017), Wahlström (2016).

¹²² Jacobsson och Sörbom (2015), Brå (2009:15).

¹²³ SOU (2002:122).

¹²⁴ Jämte (2018).

¹²⁵ Brå (2009:15).

¹²⁶ Jämte (2013), SOU (2002:122).

¹²⁷ Peterson m.fl. (2017), Jacobsson och Sörbom (2015), Jämte (2013).

kunna kommunicera med alla befolkningsgrupper, och spreds till fler städer.¹²⁸

En av strategierna var att ändra fokus från globala frågor till mikrokonflikter och politiska kamper i det vardagliga livet och till stadsdelsbaserad aktivism.¹²⁹ Därigenom öppnades möjligheter för nya allianser. Inom nätverket AFA kom en ny generation, med flera tillkomna individer efter 2001, att åter prioritera direkta gatukamper, denna gång mot högerextremister. Motdemonstrationer i samband med den årliga Salemmanifestationen (2000–2010) fungerade som en enande samlingspunkt för den autonoma miljön.¹³⁰ Parallellt med denna utveckling kom också det politiska landskapet i Sverige och resten av Europa att förändras, i och med högerradikala partiers valframgångar.¹³¹

Salemmanifestationen

Salemmanifestationen, även kallad Salemmarschen, var en årlig demonstration som arrangerades 2000–2010 av den högerextrema paraplyorganisationen Salemfonden.¹³² Årligen samlades omkring 1 000 vit makt-anhängare för att hedra minnet av en ung man som i december 2000 misshandlades och knivskars till döds av en grupp ungdomar i Stockholmsförorten Salem. Manifestationen ledde till motmobilisering av den autonoma miljön, som genom våldsamma handlingar och blockader försökte hindra den från att genomföras.¹³³

Förändrat politiskt landskap och minskad aktivitetsnivå

Utvecklingen, omvandlingen och institutionaliseringen av den yttersta högern i Europa har medfört nya utmaningar för radikala antifascistiska rörelser, inte minst i Sverige. Under de senaste decennierna har populistiska högerradikala och högerextrema partier vunnit ett allt större offentligt stöd och tagit plats i nationella parlament och regeringar i ett flertal europeiska länder, inklusive Skandinavien.¹³⁴

Jämte menar att framgångar för den yttersta högern, i både Sverige och Danmark, betraktas som ett problem inom de radikala antifascistiska rörelserna, eftersom de anser att högerradikala partier har bidragit till att förändra den politiska diskursen och normalisera rasistiska idéer och praktiker. Utvecklingen har ofta tolkats som en samhällslig ”högerförskjutning”, där konventionella politiska partier och medier har anpassat sig till den yttersta högerns agenda, som en konsekvens av 2000-talets ekonomiska kris och den efterföljande politiska och sociala instabiliteten.¹³⁵

¹²⁸ Pitti (2018), Jämte (2018).

¹²⁹ Jämte (2018), Jacobsson och Sörbom (2015).

¹³⁰ Jämte (2013).

¹³¹ Jämte (2018).

¹³² Lööv (2015).

¹³³ Lodenius (2006).

¹³⁴ Rydgren (2018), Widfeldt (2018), Wennerhag och Elgenius (2018).

¹³⁵ Jämte (2018).

Vidare beskriver Jämte att aktivister inom miljön vill att deras handlingar och aktiviteter i kampen mot högerextremister ska öppna upp det offentliga rummet för politiska allierade. De betraktar sig själva som antifascistiska "vakthavare", eller "defensiva enheter", som ska möjliggöra etablerandet av bredare vänsterrörelser eller antirasistiska rörelser. Andra aktivister talar istället om att omorganisera sig i form av en proaktiv rörelse som erbjuder nya perspektiv på sociala och politiska problem. Det handlar inte bara om att "krossa den fascistiska rörelsen", utan också om att ersätta den med något annat.¹³⁶

Den ökade aktivitetsnivån från vit makt-miljön och andra högerextrema rörelser under 2010-talet har dock inte lett till en motsvarande motmobilisering från den autonoma miljön.¹³⁷ Säkerhetspolisen menar att en möjlig förklaring kan vara interna organisations- och ledningsproblem, eftersom ett flertal ledargestalter har varit föremål för rättsprocesser och frihetsberövande, vilket bedöms ha hämmat aktiviteten.¹³⁸ Likaså kan interna stridigheter och personliga konflikter ha försvårat möjligheten att organisera och mobilisera sig.

Den autonoma miljön har under 2010-talet uppmärksammats i samband med att vit makt-organisationen Svenska motståndsrörelsen attackerade en antirasistisk demonstration i Kärrtorp i december 2013.¹³⁹ En individ från den autonoma miljön dömdes då till ett längre fängelsestraff för försök till dråp. Miljön uppmärksammades även under motdemonstrationer mot en demonstration som Svenskarnas parti (SvP) arrangerade i Kungsträdgården 2015, då 13 individer med kopplingar till den autonoma miljön dömdes för våldsamt upplopp.¹⁴⁰ Under 2018 greps en man i 30-årsåldern med koppling till miljön i Göteborg, efter att polisen hittat ett halvautomatiskt vapen och vapendelar i en container. Mannen knöts även till ett annat vapenfynd i Huskvarna.¹⁴¹

¹³⁶ Jämte (2018).

¹³⁷ SOU (2016:92), Jämte (2013).

¹³⁸ Säkerhetspolisen (2017a), se även SOU (2016:92).

¹³⁹ Peterson m.fl. (2017).

¹⁴⁰ Brynolfsson (2015).

¹⁴¹ Bunnvik och Naskret (2019).

7. Omfattningen av den autonoma miljön

I detta kapitel ges en överblick över den autonoma miljöns omfattning, med fokus på uppskattat antal individer, geografisk spridning, organisering, grupperingar, ensamagerande gärningspersoner och hotbilda-bedömning.

Information om miljöns omfattning bygger på uppskattningar, eftersom grupperingar och organisationer själva inte redovisar offentlig information angående individer. Det finns även individer som inte formellt tillhör ett nätverk, en gruppering eller en organisation, men som tar del av ideologiskt material och väljer att utföra våldsdåd och annan allvarlig brottslighet med inspiration från miljöns budskap.

Uppskattat antal individer

År 2009 uppskattades antalet individer inom den autonoma miljön bestå av ett par tusen individer, och detsamma gällde respektive vit makt-miljön.¹⁴² Flera hade tidigare begått brott, även om majoriteten av individerna inom miljöerna inte begår brott eller använder våld för att uppnå politiska mål.

Av de individer som Säkerhetspolisen följde under 2017 bedömdes den autonoma miljön och vit makt-miljön sammantaget bestå av omkring 1 000 individer.¹⁴³ I en registerstudie från 2018, som bygger på data från Säkerhetspolisen och Polismyndigheten, uppskattades närmare 200 individer i studiepopulationen tillhöra den autonoma miljön.¹⁴⁴ Denna studiepopulation utgör dock av allt att döma inte alla individer som sammantaget utgör miljön. Lodenius har tidigare betonat svårigheterna med att uppskatta den autonoma miljöns storlek, på grund av dess lösa karaktär och tillfälliga konstellationer.¹⁴⁵

Geografisk spridning

Den autonoma miljön är landsomfattande och återfinns i kommuner och orter över hela landet, men har främst varit koncentrerad till storstadslänen Stockholm, Västra Götaland och Skåne samt till Östergötland.¹⁴⁶ Det är dock enbart ett fåtal kommuner som uppger att de har "våldsbejakande autonoma miljöer".¹⁴⁷

Åren 1999–2009 var den politiskt motiverade brottsligheten främst koncentrerad till Stockholms län.¹⁴⁸ De regionala verksamheterna kan förändras och skifta över tid utifrån olika samverkande faktorer, exempelvis om det förekommer regionala eller lokala grupperingar av

¹⁴² Brå (2009:15).

¹⁴³ Säkerhetspolisen (2017b).

¹⁴⁴ Rostami m.fl. (2018).

¹⁴⁵ Lodenius (2006).

¹⁴⁶ Brå (2009:15).

¹⁴⁷ SOU (2016:92).

¹⁴⁸ Brå (2009:15).

individer från vit makt-miljön, som föranleder etablering av våldsbejakande meningsmotståndare. Historiskt sett har det varit vanligt att politiskt motiverade brott med kopplingar till både vit makt-miljön och den autonoma miljön begås i samma område.¹⁴⁹

När ledande aktivister på en ort eller inom en gruppering har blivit dömda till fängelse eller av andra skäl upphört med sina engagemang har det ofta inneburit att verksamheten försvagats.¹⁵⁰ Det har dock funnits en hängivenhet och solidaritet inom miljön som genererar en geografisk mobilitet. Det är inte ovanligt att aktivister inom miljön reser till demonstrationer och manifestationer på annan ort, för att ge stöd åt likasinnade. Denna typ av flexibilitet kan även vara nätverks- och gruppöverskridande, så att aktivister från olika grupperingar eller nätverk inom samma ideologiska ramverk samarbetar, stöttar och försvarar varandra genom att delta i varandras aktioner och demonstrationer.¹⁵¹

Aktivister från andra länder kan också mobilisera och stötta den autonoma miljön i Sverige i samband med större manifestationer eller demonstrationer, exempelvis Bokmässan i Göteborg 2017.¹⁵² Svenska aktivister kan även resa för att engagera sig och stötta aktivister i demonstrationer och aktioner utomlands, vilket bland annat skedde under EU-toppmötet i Hamburg 2017.

Organisering

Den autonoma miljön kännetecknas av löst sammansatta nätverk och mer eller mindre självständiga grupperingar som ofta organiserar sig utifrån gemensamma ideologiska ståndpunkter. Utmärkande för dessa aktörer är vanligtvis avsaknaden av en centraliserad ledning, medlemskap, avgifter, övervakning och sanktioner (förhållningsregler), det vill säga strukturer som återfinns hos formella organisationer.¹⁵³

Ett nätverk av individer består av ett nät av relationer bland människor som känner varandra, såsom vänner, bekanta eller släktingar, men saknar formella aspekter som exempelvis medlemskap.¹⁵⁴ Nätverken kan också forma olika nätverk av grupperingar, vilka utgörs av mindre självständiga grupperingar utan någon centraliserad ledning.¹⁵⁵ Betoningen på att verksamheten ska bedrivas i egalitära, självständiga nätverk och grupperingar är central inom miljön.¹⁵⁶

Olika grupperingar som delar platser, aktiviteter eller yrken (syndikat) förenar sig med varandra och bildar omfattande nätverk, utan att förlora den egna autonomi. Organiseringen är decentraliserad, icke-hierarkisk och bygger på jämlikhet. Hierarkier betraktas som förtryckande till sin natur, eftersom de utgår från maktrelationer och underordnande strukturer.

¹⁴⁹ Ds (2014:4), se även Brå (2009:15).

¹⁵⁰ SOU (2013:81).

¹⁵¹ Ds (2014:4).

¹⁵² Se exempelvis ARNA (2018).

¹⁵³ Se Ahrne och Brunsson (2011).

¹⁵⁴ Granovetter (1973).

¹⁵⁵ Brå (2009:15).

¹⁵⁶ Ds (2014:4).

Därför förespråkas kooperativa former av kollektiv organisering. Detta till trots har det ändå funnits perioder där olika aktörer har haft hierarkiska organisationsstrukturer med formella ledare, regler och ett visst ansökningsförfarande, exempelvis Revolutionära fronten (RF).¹⁵⁷

Det finns även internationella kontakter och kopplingar till andra aktörer. Exempelvis har samröre med danska antifascistiska aktivister varit nära, framför allt under antirasistiska manifestationer på 1990-talet.¹⁵⁸ Utöver ett brett nationellt och internationellt kontaktnät brukar aktörer inom miljön betona kopplingen till ett transnationellt antifascistiskt sammanhang. Exempelvis har den autonoma miljön använt sig av motsvarande aktionsnamn, kampanjer och slagord som kännetecknar utländska grupperingar och rörelser, såsom namnet Antifascistisk aktion och Global intifada.¹⁵⁹

Det förekommer även att aktörer begår ideologiskt motiverade brott utan att vara anknutna till en gruppering eller ett nätverk. Vissa aktiviteter kan kopplas till olika individer eller aktörer som på olika sätt stödjer den autonoma miljöns verksamhet, utan att vara en del av den. Ett exempel är att det inom den autonoma miljön regelmässigt används olika format för verksamheterna, liksom tillfälliga aktionsnamn när de formella organisationerna avstår från att medverka eller godkänna vissa typer av brott eller aktiviteter.

Organiseringsstrukturerna kan delas in i tre övergripande och idealtypiska kategorier: nätverk, kampanjer och aktionsnamn.

Nätverk, tillfälliga kampanjer och aktionsnamn

Trots den lösa organiseringsstrukturen kan någon form av centraliserad ledning ibland koordinera aktiviteter, framför allt vid större manifestationer eller demonstrationer, där vissa förhållningsdirektiv och regler för aktivister inom nätverken kan förekomma. Utöver engagemang i nätverk organiserar sig individer också i tillfälliga kampanjer och aktionsnamn, vilka har en ännu lösare organisationsform.¹⁶⁰

Under tillfälliga kampanjer kraftsamlar olika aktörer kring en viss fråga, till exempel asylfrågan. Dessa kampanjer kan både innefatta legala och illegala aktioner eller aktiviteter och kan samla både icke-våldsbejakande och våldsbejakande aktivister. Vid större manifestationer eller demonstrationer kan kampanjerna även genomföras gruppöverskridande.¹⁶¹ Ett exempel på en sådan kampanj var Osynliga partiet, som initierades av aktörer inom den autonoma miljön under valrörelsen 2006.

¹⁵⁷ Brå (2009:15).

¹⁵⁸ Brink Pinto och Pries (2018), Brink Pinto och Pries (2013).

¹⁵⁹ Brå (2009:15), Lodenius (2006). Global intifada är namnet på ett tidigare autonomt nätverk. Namnet härstammar från det palestinska upproret mot Israel i Gaza, vilket började som ett småskaligt ungdomsuppror 1987 och kom att utvecklas till en omfattande proteströrelse.

¹⁶⁰ Brå (2009:15).

¹⁶¹ Ds (2014:4).

Kampanjen Osynliga partiet

Osynliga partiet var en tillfällig kampanj som initierades inom den autonoma miljön under valrörelsen 2006. Syftet med kampanjen var att protestera mot det borgerliga programsamarbetet Alliansen. Osynliga partiet utförde flera opinionsbildande, icke-våldsamma aktioner, men förknippades framför allt med de våldsamerheter som media uppmärksammade och rapporterade.¹⁶²

Aktionsnamn kan uppstå mer eller mindre spontant för att tillämpas av olika grupperingar, nätverk eller individer utan en officiell eller formell plattform. Samtliga aktivister som delar den grundläggande idén bakom aktionen kan använda sig av aktionsnamnet. Under 1990-talet och 2000-talet har det förekommit en del aktionsnamn inom miljön, såsom gatufesten och manifestationen Reclaim the Streets/Reclaim the City och Global intifada.¹⁶³

Grupperingar och nätverk

En av de mest välkända svenska autonoma grupperingarna, eller nätverk, är Antifascistisk aktion, AFA. En tidigare framträdande gruppering inom miljön var RF, med rötter i AFA, och som bildades efter EU-toppmötet i Göteborg 2001.¹⁶⁴ RF upphörde med sin verksamhet under 2015.¹⁶⁵

Nedan presenteras nätverket AFA och det nordiska nätverket The Autonomous Revolutionary Nordic Alliance (ARNA).

Antifascistisk aktion (AFA)

Antifascistisk aktion (AFA) är ett radikalt, antirasistiskt och antifascistiskt nätverk, vars övergripande organisationsstruktur i huvudsak består av självständiga grupperingar, eller lokalavdelningar, som ingår i ett koordinerande nätverk.¹⁶⁶ Namnet förekom för första gången under 30:e november-demonstrationen 1991, när det antogs av en radikal antifascistisk arbetsgrupp. Nätverket formaliserades 1993, och har sedan dess utgjort den största och mest kända aktören inom den autonoma miljön i Sverige.¹⁶⁷

Som aktör betraktar sig AFA som integrerad i en militant, utomparlamentarisk vänsterrörelse mot olika former av sexism, rasism, kapitalism och homofobi.¹⁶⁸ Nätverket menar att den rådande samhällsordningen bör avskaffas genom revolutionär kamp, och deras slutliga mål är att införa ett klasslöst samhälle. Begreppet antifascism tolkas extensivt, och kampen riktas mot alla aktörer som AFA menar upprätthåller rådande maktordning och förtryckande strukturer, som exempelvis politiskt förtroendevalda, myndigheter och privata företag.¹⁶⁹

¹⁶² Brå (2009:15).

¹⁶³ Brå (2009:15), Lodenius (2006).

¹⁶⁴ Brå (2009:15).

¹⁶⁵ Antifascistisk aktion (2015).

¹⁶⁶ Antifascistisk aktion (2018).

¹⁶⁷ Lodenius (2006), Meurling (1998).

¹⁶⁸ Antifascistisk aktion (2018).

¹⁶⁹ Brå (2009:15).

AFA:s lokala grupperingar samverkar vid olika former av aktiviteter, såsom demonstrationer. Det primära syftet är att utbyta information och erfarenheter samt att samordna olika typer av aktioner.¹⁷⁰ En funktion är att samla information och kartlägga meningsmotståndare. Inom nätverket arrangeras regelbundna landsmöten, där riktlinjer för verksamheten och prioriteringar gällande olika sakfrågor diskuteras.¹⁷¹ Enligt AFA:s webbplats finns lokalavdelningar i Gävle, Göteborg, Helsingborg, Jönköping, Lund, Malmö, Skaraborg, Stockholm och Uppsala, utöver en avdelning som benämns Väst.¹⁷²

The Autonomous Revolutionary Nordic Alliance (ARNA)

År 2017 grundades ett nordiskt autonomt nätverk kallat The Autonomous Revolutionary Nordic Alliance (ARNA) som fungerar som en paraplyorganisation för flera fristående autonoma grupperingar.¹⁷³ ARNA beskriver sig som ett icke-hierarkiskt nätverk, bestående av antikapitalistiska, antifascistiska och feministiska grupperingar från de nordiska länderna, och som bildades inför G20-toppmötet i Hamburg 2017. Syftet med grundandet var att skapa ett bestående nätverk för gemensam handling, logistik och politisk diskussion, med ambitionen att samarbeta internationellt i ett förenat motstånd mot staten, patriarkatet och kapitalismen. ARNA har bland annat uppmanat aktivister att förhindra NMR från att demonstrera under Bokmässan i Göteborg 2017.¹⁷⁴

Ensamagerande gärningspersoner

Utöver organisationer och grupperingar innefattar våldsbejakande extremistmiljöer också individer som agerar på egen hand. De benämns ofta "ensamagerande gärningspersoner" och sådana personer har utfört en rad terrorattentat och våldshandlingar världen över.¹⁷⁵ Inom samtliga extremistmiljöer uppmanas anhängare att föra kampen genom att använda de medel som finns till hands.¹⁷⁶

Inom den internationella forskningen saknas en entydig definition av en ensamagerande gärningsperson.¹⁷⁷ Vissa forskare anser att begreppet endast omfattar enskilda gärningspersoner, medan andra menar att det kan innefatta en mindre grupp av individer utan direkt koppling till en specifik gruppering eller organisation. Ytterligare andra forskare menar att begreppet inrymmer både enskilda och mindre grupper, så kallade celler.¹⁷⁸ Det råder delade meningar om huruvida en gärningsperson, för att räknas som ensamagerande, ska ha haft kontakt med en våldsbejakande gruppering (exempelvis blivit direkt uppmanad att agera) eller med andra individer inom en våldsbejakande extremistmiljö.¹⁷⁹

¹⁷⁰ Jämte (2013), Andersson (2013).

¹⁷¹ Brå (2009:15), Lodenius (2006).

¹⁷² Antifascistisk aktion (2018).

¹⁷³ Säkerhetspolisen (2017a), se även Olsson och Baas (2017).

¹⁷⁴ ARNA (2018).

¹⁷⁵ CVE (2020d), Säkerhetspolisen (2019).

¹⁷⁶ NCT (2020), Säkerhetspolisen (2018).

¹⁷⁷ McCauley och Moskalenko (2014).

¹⁷⁸ Se Spaaij och Hamm (2015).

¹⁷⁹ Schuurman m.fl. (2017), Gardell (2017).

Det finns exempel på ensamagerande gärningspersoner som inte har haft någon kontakt med en våldsbejakande extremistgruppering innan de utfört ett attentat eller grovt våldsbrott. Det finns dock ett brett utbud av material och propaganda på internet och i sociala medier som troligen har bidragit till att vissa individer har påverkats och inspirerats av ideologiska budskap.¹⁸⁰ "Enskilda hotaktörer" är en annan typ av ensamagerande, vars motiv i större utsträckning bedöms utgå från personliga drivkrafter.¹⁸¹ Denna text fokuserar dock på ideologiskt motiverade ensamagerande gärningspersoner.

Det kan vara svårt att upptäcka när en ensamagerande individ planerar att genomföra attentat. Generellt utgår taktiken från att verka i det dolda och inte dela med sig av sina åsikter eller planer för utomstående. Ibland kan också processen, från tanken på att genomföra ett attentat eller grovt våldsbrott till dess att gärningen genomförs, gå väldigt fort. Det kan handla om några dagar eller några veckor. Vissa aktioner kräver ingen närmare planering eller omfattande finansiering, och lättillgängliga typer av vapen kan användas. Därtill finns praktiska manualer om tillvägagångssätt för att genomföra ett attentat, lättåtkomliga på internet.¹⁸²

Finansiering av terrorattentat i västvärlden har vanligtvis utförts av ensamagerande gärningspersoner eller mindre, självfinansierade celler. Det är svårare för myndigheter att upptäcka och förhindra finansieringen av mindre celler, samtidigt som dessa oftast har svårigheter att utföra mer omfattande attentat.¹⁸³ Innan en ensamagerande gärningsperson genomför en attack eller ett terrorattentat, finns dock i de flesta fall tecken i personens beteende, som går att upptäcka och observera, och som relaterar till den planerade handlingen.¹⁸⁴

Forskning om ensamagerande gärningspersoner (och terrorism) har inte heller kunnat påvisa entydiga personlighetstyper utifrån egenskaper hos gärningspersonerna.¹⁸⁵ Det finns dock vissa mönster relaterade till psykisk ohälsa¹⁸⁶, såsom kriminell bakgrund, upplevd personlig kris (exempelvis uppsägning, ekonomiska problem eller stress) samt vapenintresse.¹⁸⁷ Dessutom finns det visst stöd för att ensamagerande gärningspersoner har en förhöjd risk för antisociala och narcissistiska personlighetsdrag, schizofreni och är överrepresenterade när det gäller neuropsykiatriska funktionsvariationer, exempelvis autism.¹⁸⁸ Denna överrepresentation gäller även i relation till de individer som verkar och agerar i grupp.¹⁸⁹

¹⁸⁰ Held (2019), Gardell (2017), Ds (2014:4).

¹⁸¹ Säkerhetspolisen (2019).

¹⁸² CVE (2020d), Säkerhetspolisen (2018), Gardell (2017), Brynielsson m.fl. (2012).

¹⁸³ Se Strindberg (2019), Oftedal (2015).

¹⁸⁴ CVE (2020d), Kaati m.fl. (2019), Gill m.fl. (2014).

¹⁸⁵ McCauley och Moskalenko (2014).

¹⁸⁶ Nesser (2012), Spaaij (2012).

¹⁸⁷ Gill m.fl. (2014), Nesser (2012).

¹⁸⁸ Kaati m.fl. (2019), Corner och Gill (2015).

¹⁸⁹ Se Corner och Gill (2015), Gill m.fl. (2014).

Terrorhotet från ensamagerande gärningspersoner

I Sverige bedömer Säkerhetspolisen hot mot det demokratiska statskicket. Deras hotbilda-bedömningar inrymmer, förutom antalet individer inom de våldsbejakande extremistmiljöerna, ett flertal andra aspekter såsom dessa individers motiv och förmåga.

Nationellt centrum för terrorhotbedömning (NCT) gör bedömningen att ett flertal faktorer bidrar till en redan radikaliserad individs avsikt att begå ett attentat. Såsom redan har angivits kan det handla om psykisk ohälsa men även exempelvis personliga motgångar och/eller omvärldshändelser som föranleder en djup frustration. Ensamagerande gärningspersoner kan motiveras av alla våldsbejakande ideologier, agera utifrån andra idéer och motiv och samtidigt inspireras av tidigare utförda attentat med ideologisk motivbild.¹⁹⁰

År 2017–2018 utfördes majoriteten av terrordåden i västvärlden av ensamagerande gärningspersoner, varav ett flertal hade genomgått en skyndsam radikaliseringsprocess och inte tidigare varit gärningspersoner kopplade till våldsbejakande extremism.¹⁹¹

Det främsta terrorattentatshotet utgörs i dagsläget av islamistisk och högerextremistisk terrorism. Om ett terrorattentat sker i Sverige kommer det troligtvis utföras av en ensamagerande gärningsperson eller mindre grupp med lättillgängliga medel.¹⁹² Den autonoma miljön bedöms för tillfället inte ha förmåga att förändra det demokratiska statskicket som helhet, utan hotet betraktas som mer långsiktigt. Verksamheten inom miljön handlar i mindre utsträckning om grova våldsbrott med stora skadeutfall, och snarare om systematisk våldsanvändning, hot och trakasserier för att avskaffa eller ändra det demokratiska statskicket.¹⁹³

NCT menar vidare att det inte finns någon tillgänglig information som tyder på att den autonoma miljön har för avsikt att utföra terrorattentat i Sverige, men att enskilda individer inspirerade av våldsbejakande vänsterextrem ideologi kan utveckla en avsikt att göra det. Det finns inget identifierat terrorhot från den autonoma miljön, eller den så kallade våldsbejakande vänsterextremismen.¹⁹⁴

¹⁹⁰ NCT (2020).

¹⁹¹ Europol (2019), NCT (2019).

¹⁹² NCT (2020).

¹⁹³ Säkerhetspolisen (2020), Säkerhetspolisen (2019).

¹⁹⁴ NCT (2019).

8. Individer inom den autonoma miljön

I detta kapitel ges mer specifik information om de typer av individer som ingår i den autonoma miljön i Sverige, främst utifrån forskningsstudier som bygger på registerdata.¹⁹⁵ Baserat på dessa studier redovisas sammanfattande information om studiepopulationerna vad gäller födelseland, ålder, utbildning, kön, socialtjänstens insatser, brottslighet, organisering samt överlapp med andra kriminella miljöer.¹⁹⁶

Födelseland, ålder, utbildning och kön

Majoriteten (62%) av de individer som återfanns inom den autonoma miljön var inrikes födda och hade två föräldrar födda i Sverige. Enligt Säkerhetspolisens och Polismyndighetens uppgiftssamlingar samt misstanke- och lagföringsregistret var medelåldern 22 år för män och 25 år för kvinnor.¹⁹⁷ I Brås studie från 2009 var medelåldern 20 år för både män och kvinnor. Flest antal ideologiskt motiverade brott begicks i 20-årsåldern, för att därefter avta. Få brott begicks av individer över 30 år.¹⁹⁸ I dessa rapporter ligger den genomsnittliga åldern i linje med annan internationell forskning om extremistmiljöer, där främst män i 20-årsåldern är framträdande.¹⁹⁹ Kvinnor utgör sammantaget drygt 20–25 procent av individerna.²⁰⁰

Jämfört med både vit makt-miljön och den våldsbejakande islamistiska miljön är andelen kvinnor procentuellt högre i den autonoma miljön (20–25 %). Kvinnor har bland annat varit överrepresenterade inom både feministiska grupperingar och bland djurrättsaktivister.²⁰¹ En möjlig förklaring till varför kvinnor i större utsträckning är engagerade i den autonoma miljön än i andra våldsbejakande extremistmiljöer kan vara att miljön betraktar den feministiska kampen som en nödvändig del i förverkligandet av det klasslösa samhället.

Att yngre individer står för en betydande del av brottsligheten kan ha sin förklaring i att yngre tenderar att ha en högre benägenhet till olika former av högriskbeteenden, som att begå brott och andra avvikande beteenden.²⁰² En annan förklaring kan vara behovet av att bygga sitt rykte och att visa sig som värdiga medlemmar i en organisation eller gruppering.²⁰³ I takt med att vuxenlivet närmar sig ökar också sannolikt viljan att lämna våldsbejakande

¹⁹⁵ Rostami m.fl. (2018) utgår från Säkerhetspolisens och Polismyndighetens uppgiftssamlingar, misstankeregistret, lagföringsregistret (n=193). Även Brå (2009:15) utgår från Säkerhetspolisens uppgiftssamlingar om individer som har varit skäligen misstänkta för politiskt motiverade brott 1999–2009 (n=1410).

¹⁹⁶ Rostami m.fl. (2018), Brå (2009:15).

¹⁹⁷ Rostami m.fl. (2018).

¹⁹⁸ Brå (2009:15).

¹⁹⁹ Se exempelvis Monahan (2017), Barrelle (2015), Chermak och Gruenewald (2015).

²⁰⁰ Rostami m.fl. (2018), Brå (2009:15).

²⁰¹ CVE (2020a), Brå (2009:15).

²⁰² Carlsson (2016).

²⁰³ Brå (2019:3).

miljöer eller kriminella grupperingar; deltagandet är generellt sett livsförloppsrelaterat.²⁰⁴

En avtagande brottslighet i samband med stigande ålder behöver inte betyda att individen lämnar miljön helt. Däremot kan åldern indikera vilken form av deltagande som olika individer ägnar sig åt.²⁰⁵ Somliga upphör med våldsamma aktiviteter i 30-årsåldern och övergår istället till laglig verksamhet, såsom exempelvis interna finansieringsfrågor.²⁰⁶

Den typiska utbildningsnivån bland individerna var gymnasial.²⁰⁷ Jämfört med den våldsbejakande islamistiska miljös och vit makt-miljös studiepopulation var det fler individer inom den autonoma miljön som hade högre utbildningsnivå (eftergymnasial utbildning och högskoleutbildning).

Socialtjänstens insatser och psykisk ohälsa

Även om de olika extremistmiljöerna har sina särdrag, påvisar forskning att det också finns ett flertal likheter som rör psykisk ohälsa och kontakt med socialtjänsten under uppväxten, samt i viss uträkning även utbildningsnivå och delaktighet i narkotika- och våldsbrottslighet.²⁰⁸

Socialtjänsten har en betydande roll när det gäller unga lagöverträdare och andra unga som är i riskzonen för att utveckla ett våldsbejakande beteende. Jämfört med organiserad brottslighet är dock samtliga extremistmiljöer mer sällan föremål för ingripande från socialtjänsten. Rostami m.fl. fann att endast en mindre andel (7 %) i den studerade populationen inom den autonoma miljön fått någon form av insats från socialtjänsten. Vidare rörde insatser från hälso- och sjukvården framför allt förstärknings- och ångestsyndrom samt vad som kategoriseras som "annan psykisk störning". Däremot är andra psykiska störningar, såsom exempelvis psykos, autismspektrumstörning eller ADHD (neuropsykiatriska tillstånd), generellt sett ovanliga inom både den autonoma miljön och den organiserade brottsligheten.²⁰⁹

I övrigt är forskning om psykisk ohälsa och våldsbejakande extremism begränsad. De få studier som adresserar frågan saknar ofta operationalisering av begrepp, beskrivning av populationen, kontrollgrupper och uppgifter om hur data har inhämtats.²¹⁰

Brottslighet

Vad gäller tidigare brottsmisstanke fann Rostami m.fl. att våldsbrott, narkotikabrott, vandalism och stölder var vanligast. Omkring 84 procent av närmare 200 individer inom miljön och åldersspannet 15–35 år hade

²⁰⁴ Rostami m.fl. (2018).

²⁰⁵ Carlsson (2016).

²⁰⁶ Löw (2015).

²⁰⁷ Rostami m.fl. (2018).

²⁰⁸ Rostami m.fl. (2018).

²⁰⁹ Rostami m.fl. (2018), se även Corner m.fl. (2016).

²¹⁰ Sturup och Långström (2017).

misstänkts för brott.²¹¹ Dock går det inte att uttala sig om några generella förändringar av brottsligheten över tid, eftersom individerna i populationen var förhållandevis unga.²¹²

Brottsförebyggande rådets rapport visar vidare att de individer som ingick i den autonoma miljön i högre grad var misstänkta för icke-ideologiskt motiverade brott jämfört med individer inom vit makt-miljön. Det genomsnittliga antalet brottsmisstankar om icke-ideologiskt motiverade brott inom den autonoma miljön var 2,7 per individ, respektive 6,3 inom vit makt-miljön. Mest förekommande icke-ideologiskt motiverade brott inom den autonoma miljön var tillgreppsbrott, skadegörelse, narkotika- och dopningsbrott. Av den brottslighet som var ideologiskt motiverad utmärkte sig vissa brottskategorier, som var jämnt fördelade mellan könen, till exempel olaga intrång, hemfridsbrott och ofredande.²¹³

Antisemitistiska hatbrott

Forskning framhäver ofta vit makt-miljön och den våldsbejakande islamistiska miljön som präglade av antisemitism och som miljöer där antisemitiska hatbrott är särskilt framträdande. Antisemitism finns dock även inom den autonoma miljön. Till exempel har den radikala vänstern beskrivits ha en tradition av antisemitiska föreställningar, en antijudisk socialistisk idétradition som framför allt aktiveras av Israel-Palestina-konflikten och där en kombination av vänsterextrema, antiisraeliska och antiamerikanska strömningar frodas.²¹⁴

Brottsförebyggande rådet beskriver hur antisemitiska hatbrott, fördomar och attityder varit förekommande inom vänsterorienterade politiska och antirasistiska miljöer där det finns många unga och politiskt aktiva personer. Riksdagsledamöter och lokalpolitiker har bland annat gjort antisemitiska uttalanden där svenska judiska institutioner och deras representanter sammanlänkats med kritik av Israel som stat eller där "svenskheten" hos svenska judar ifrågasatts. Inom delar av den radikala vänstern ifrågasatts även Israels existensberättigande.²¹⁵

Överlapp och synergier mellan extremism och annan kriminalitet

Forskning om det förebyggande arbetet mot organiserad brottslighet och våldsbejakande extremism har tenderat att betrakta de olika våldsbejakande extremistmiljöerna som isolerade och säregna. Det finns dock ett flertal olika typer av överlapp till annan kriminalitet.²¹⁶

Skillnaderna men också likheterna mellan exempelvis våldsbejakande extremistaktörer och organiserade kriminella grupperingar kan vara många

²¹¹ Studiepopulationen innefattar individer som är mellan 15 och 88 år gamla.

²¹² Rostami m.fl. (2018).

²¹³ Brå (2009:15).

²¹⁴ Brå (2009:15), Bachner och Ring (2005).

²¹⁵ Brå (2019:4).

²¹⁶ Rostami m.fl. (2018), Basra och Neumann (2016).

och skiljelinjerna otydliga. Miljöernas överlappning kan exempelvis handla om ett utbyte av operativ karaktär, där syftet är att få tillgång till information, narkotika, vapen och andra brottsverktyg. Överlappningen har även en ekonomisk dimension, där ideologiskt motiverad brottslighet kan finansieras via ekonomisk brottslighet. Dessutom kan en individ, som tidigare har begått brottsliga handlingar, lindra sitt samvete över det förflutna genom att utifrån ideologiska ståndpunkter ansluta till en extremistmiljö.²¹⁷

Utifrån en nätverksanalys av kriminella samarbeten som syftar till att kartlägga den nätverksstruktur som består av individer och deras relationer (exempelvis individer som har blivit misstänkta för samma brott), framgår det att den autonoma miljön har mest överlappande relationer med fotbollshuligangrupperingar.²¹⁸

²¹⁷ Sturup och Rostami (2017).

²¹⁸ Rostami m.fl. (2018).

9. Opinionsbildande verksamhet inom den autonoma miljön

I detta kapitel beskrivs opinionsbildande verksamhet, sociala aktiviteter, kommunikationsformer, protestformer, strategier och taktiker närmare, för att visa några av den autonoma miljöns rekryteringsvägar.

Opinionsbildning

Opinionsbildande verksamhet syftar bland annat till att rekrytera medlemmar och sympatisörer samt att vinna legitimitet för sin syn på den rådande samhällsordningen, som uppfattas som illegitim. Verksamheten kan bedrivas både på fysiska platser och i digitala miljöer och kan innefatta olika former av arrangemang, såsom manifestationer, demonstrationer och spridning av propaganda.²¹⁹

Demonstrationer och manifestationer skapar möjligheter till engagemang, även om det enbart är tillfälligt deltagande, och rekrytering kan ske i anslutning till de aktiviteter som genomförs.²²⁰ Grupperingar och nätverk inom den autonoma miljön förefaller inte aktivt eller strategiskt rekrytera nya individer i någon större utsträckning, mer än att uppmuntra till engagemang i olika frågor.²²¹

Det är heller inte ovanligt att individer parallellt engagerar sig i både våldsbejakande sammanhang och inom en bredare, icke-våldsbejakande, vänsterrörelse med frågor som bland annat rör sociala projekt, fackförbund, tillfälliga aktionsgrupper och liknande.²²² För individer inom den autonoma miljön är det dessutom relativt okomplicerat att skifta, från sammanhang där våld används för att påverka, till radikala grupperingar som använder andra, konventionella metoder för påverkan.²²³

Sociala aktiviteter

Sociala aktiviteter är centrala för opinionsbildning och för rekryterings- och radikaliseringsprocesser inom våldsbejakande extremistmiljöer.²²⁴

Inom den autonoma miljön har sociala aktiviteter ofta tydliga politiska inslag och innefattar vanligtvis konventionella och lagenliga aktiviteter, såsom föreläsningar, konserter, filmkvällar och studiecirkel.²²⁵ Under 2019 uppmärksammade aktörer inom den autonoma miljön 20-årsdagen för mordet på Björn Söderberg.²²⁶

²¹⁹ Brå (2009:15).

²²⁰ Ds (2014:4).

²²¹ Andersson (2018), Andersson (2013).

²²² Jämte (2013).

²²³ Brå (2009:15).

²²⁴ Säkerhetspolisen (2019).

²²⁵ SOU (2013:81).

²²⁶ Antifascistisk aktion (2019).

Mordet på Björn Söderberg

Den 12 oktober 1999 mördades fackföreningsmannen Björn Söderberg (1958-1999) av högerextremister. Söderberg var fackligt aktiv i det syndikalistiska fackförbundet Sveriges Arbetares Centralorganisation, SAC. Söderberg, som ledde en kampanj mot arbetsplatsen och facklig infiltration av medlemmar i högerextrema organisationer²²⁷, avslöjade i september 1999 att en välkänd person inom vit makt-miljön satt i styrelsen för en lokal avdelning i fackförbundet Handels. Söderberg blev skjuten med flera skott utanför sin lägenhetsdörr i Sättra i södra Stockholm.²²⁸

Enligt Säkerhetspolisen och Polismyndigheten sker även olika förberedelser till aktioner. Fysisk träning, knivträning samt juridisk skolning är vanliga aktiviteter där den sistnämnda implicerar att information delges individer om hur de kan undkomma lagföring, i samband med konfrontationer med polisen eller meningsmotståndare.²²⁹ Kaati har även uppmärksammat aktiviteten att stötta individer som är frihetsberövade på grund av ideologiskt motiverade brott. Stödet kan till exempel uttryckas genom en uppmaning till brevväxling med frihetsberövade eller tryck på kläder och klistermärken.²³⁰

Internet och digital aktivism

Inom den autonoma miljön används främst internet och sociala medier till att sprida information om aktioner. Den öppna²³¹ digitala kommunikationen sker i begränsad omfattning, jämfört med den öppna digitala aktivitet som sker inom vit makt-miljön och den våldsbejakande islamistiska miljön.²³² Politiska visioner som presenteras tenderar att fokusera på kortsiktiga målsättningar i närtid, och ger endast lite information om hur sympatisörer ska rekryteras.²³³ Miljön utmärker sig genom sin höga teknologiska kompetens, vilket tydliggörs genom kunskaper i och användning av olika former av krypteringsåtgärder när det gäller kommunikation och valutor.²³⁴

En central del i miljöns digitala aktivism utgörs av kartläggning av meningsmotståndare, vilket har pågått sedan tidigt 1990-tal.²³⁵ Vit makt-miljön och den autonoma miljön har beskrivits bedriva ett slags propagandakrig mot varandra på internet, med syftet att både smutskasta och sabotera för varandra.²³⁶ Kartläggningsverksamheten har främst varit riktad mot individer inom vit makt-miljön, men även mot andra politiska meningsmotståndare. På digitala plattformar publiceras personliga uppgifter såsom hemadress, fotografier, personnummer och annan privat information.²³⁷

²²⁷ Kuhn (2009).

²²⁸ Antifascistisk aktion (2019).

²²⁹ Säkerhetspolisen och Polismyndigheten (2018).

²³⁰ Kaati (2018).

²³¹ Begreppet öppna webben syftar här till den del av internet som nås via traditionella sökmotorer (se exempelvis Croeser 2018). Det kommer av engelskans *clear web*, i motsats till *dark web*.

²³² Kaati (2018).

²³³ Andersson (2018).

²³⁴ Croeser (2018), Kaati (2018).

²³⁵ Jämte (2013).

²³⁶ Säkerhetspolisen (2011).

²³⁷ Olsson och Baas (2017), Ds (2014:4).

Dessa kartläggningar bedrivs med både legala och illegala metoder, alltifrån bevakning av rättegångar till dataintrång.²³⁸ I de fall det förekommer någon form av uppmaningar till enskilda att agera på de uppgifter som görs tillgängliga på olika webbplatser, uttrycks dessa på ett sådant sätt att det inte ska kunna kallas anstiftan till brott.²³⁹

Protestformer, strategier och taktiker

Inom den autonoma miljön används olika protestformer och protesttaktiker. Nedan beskrivs direkt aktion, protesthändelser, de övergripande utvecklingstrenderna och otillåten påverkan i Sverige.

Direkt aktion

Direkt aktion kan beskrivas som en handling som är omedelbar i sina konsekvenser och utförd i ett politiskt syfte.²⁴⁰ Det är en strategisk politisk aktivitet där användaren söker förändring genom att rikta in sig på individer, institutioner och praktiker som vederbörande önskar förändra.

Ursprungligen härstammar idén om direkt aktion från en lång kamptradition hos anarkister som framhåvt individens eget ansvar att åstadkomma samhällsförändring och påverka upplevda orättvisor. Den som uppfattas som förtryckt, och de som sympatiserar med vederbörande, bör bekämpa förtrycket utan ombud eller anpassning efter lagar. Målet är konkreta resultat och att samtidigt inspirera andra att ta makten över sina egna liv.²⁴¹ Indirekt politisk aktion, å andra sidan, använder sig av mellanhänder, såsom politiska representanter, för att påverka förändring.

Deltagarna betraktar ofta sig själva som de som förverkligar de värderingar som är centrala för dem, såsom kamratskap och icke-hierarkiska relationer. Det är en strategi som används av såväl revolutionärer som religiösa grupperingar och politiska organisationer, och den är vanlig bland personer som är intagna i fängelse eller medlemmar av olika etniska, sexuella och religiösa minoriteter, det vill säga aktörer som inte fullt ut har möjlighet att delta i den institutionaliserade politiken.²⁴²

Inom den autonoma miljön (och den breda frihetliga vänsterrörelsen) är direkt aktion helt central och innebär att aktivisterna omedelbart agerar, istället för att förlita sig på politikerna, för att förändra de förhållanden som de anser vara förkastliga.²⁴³ Direkta aktioner kan vara olagliga, men behöver inte vara det. Några exempel på direkt aktion är civil olydnad genom blockader, ockuperingar, vandalisering och våldsdåd.

Protesthändelser

I Wennerhag och Jämte studeras den så kallade radikala frihetliga vänsterrörelsen och dess mobiliseringsmönster och handlingsrepertoar

²³⁸ Säkerhetspolisen (2011).

²³⁹ Säkerhetspolisen och Polismyndigheten (2018).

²⁴⁰ Hebert och Jacobsson (1999), SOU (1999:101).

²⁴¹ Jämte (2013).

²⁴² Moore och Shepard (2013).

²⁴³ Wennerhag och Jämte (2019).

under perioden 1997–2016.²⁴⁴ Studien baseras på data från rörelsens egna medier tillsammans med validering av händelser ur en protesthändelsedatabas, utifrån Aftonbladets rapportering och dagstidningsarkivet Retriever. Utifrån rörelsens egna medier studeras omkring 4 700 protesthändelser, varav omkring 3 800 var organiserade av grupperingar inom rörelsen.

Generellt sett kan miljöns protesttaktiker delas in i tre övergripande taktiker: konventionella, utmanande och våldsamma. De konventionella protesttaktikerna utgörs exempelvis av flygbladsutdelning och affischering, gatuteater, torgmöten, demonstrationer, protester utanför byggnader av intresse och strejker. De utmanande protesttaktikerna kan ske i form av olydnad/civil olydnad, motdemonstrationer, blockader, torgockupationer och husockupationer. De våldsamma protesttaktikerna utgörs bland annat av egendomsförstörelse och våld mot individer eller grupper.

Konfrontationer mellan den autonoma miljön och vit makt-miljön

Säkerhetspolisen har beskrivit olika former av sammandrabbningar, hämndaktioner och överenskomna slagsmål som förekommit mellan vit makt-miljön och den autonoma miljön.²⁴⁵ Konfrontationerna mellan miljöerna sker inte bara i den fysiska världen, utan även som ett propagandakrig över internet. Dessa två världar, den fysiska och digitala, möts även i form av kartläggningsarbete från båda miljöerna. Konfrontationerna har kategoriserats i tre vanliga huvudtyper:

- **Stora demonstrationer.** Motaktioner mot meningsmotståndares demonstrationer.
- **Mindre sammandrabbningar.** Planerade eller spontana konfrontationer mellan aktörer inom respektive miljö.
- **Riktade attacker mot individer.** Mindre grupperingar eller enskilda individer kartlägger och trakasserar meningsmotståndare. Detta kan uttrycka sig i form av skadegörelse eller hot.

Otillåten påverkan

Med otillåten påverkan avses någon form av interaktion mellan en myndighetsperson och en så kallad påverkare, där den sistnämnda försöker förmå tjänstepersonen att fatta ett visst beslut, avstå från ett visst beslut eller på andra sätt bete sig i enlighet med påverkarens vilja. Det övergripande målet är inte kopplat till den enskilde aktivisten, utan snarare till den autonoma miljön överlag. Aktivister och extremister från miljön beskriver i intervjuer att det specifika syftet är att påverka samhället i stort i en riktning som miljön förespråkar, att visa på missnöje mot en förd politik eller ett visst beslut. Skadegörelse mot olika myndigheter, såsom Migrationsverket, Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen, är vanligt förekommande. Strategin inbegriper även att hänga ut myndighetspersoner på sociala medier, med nedvärderande och fördömande retorik i olika manifestationer och kampanjer, för att framföra vissa budskap.²⁴⁶

²⁴⁴ Wennerhag och Jämte (2019).

²⁴⁵ Säkerhetspolisen (2011).

²⁴⁶ Brå (2016:13).

10. Symboler och symbolspråk

Användandet av symboler och symbolspråk spelar en viktig roll i identitetsskapande processer, och är ett sätt för grupper att bygga kulturella gränslinjer, självförsvaret och relationer till omvärlden.²⁴⁷ Inom alla typer av sociala rörelser utgör symboler ett viktigt verktyg för att kommunicera gruppidentitet.²⁴⁸ Symboler utgör inte endast tecken, utan innehar även andra kvalitéer; de är emotionellt laddade, sammankopplade med idéer som är de mest fundamentala för mänsklig tanke och kultur, och de mest svåra att förstå och uttrycka. Symboler representerar idéer, händelser och traditioner.

Symboler är multivokala och har kapaciteten att kommunicera olika betydelser till olika grupper. Mångtydigheten gör att symboler inte kan sägas inneha en konstant mening.²⁴⁹ Symboler har således en inneboende reflexivitet, vilket gör det väsentligt med en kontextuell förståelse för att uttolka deras innebörd. Exempelvis har "ACAB" en karaktär av mångtydighet som förändras med tiden. Det är därför viktigt att ha kunskap om i vilken kontext symboler används.

Den autonoma miljöns symbolspråk hämtar sin inspiration från anarkistisk symbolik. En central del inom symbolspråket är användningen av historiska och traditionella anarkistiska symboler, till exempel den svarta flaggan, och tidigare anarkistiska organisationer och grupperingars symboler, såsom Dreipfeile. Ett antal symboler har approprierats, eller plockats upp, av olika grupperingar och individer som har lånat element från andra sammanhang, våldsbejakande som icke-våldsbejakande, i syfte att ge dessa symboler en ny mening och framkalla olika känslor hos mottagaren.²⁵⁰ Approprieringen av symboler fyller en funktion i aktörens identitetsskapande.²⁵¹

Detta symbolkapitel är tematiskt strukturerat och kan med fördel läsas som ett enhetligt kapitel, men är inte uttömmande vad gäller alla symboler som finns inom den autonoma miljön. De presenterade symbolerna är heller inte exklusiva för miljön, utan förekommer även i andra vänsterideologiskt politiska sammanhang.

Symboler

ACAB

ACAB

All Cops Are Bastards (ACAB) är en akronym som har förekommit som uttryck för polisförakt i ett flertal olika sammanhang och miljöer. ACAB har

²⁴⁷ Mach (1993).

²⁴⁸ Swidler (1986).

²⁴⁹ Biedermann (1992).

²⁵⁰ Young och Brunk (2012).

²⁵¹ Giddens (1994).

sitt ursprung i skinheadkulturen, vilket kan förklara att den nu har kopplingar till både den autonoma miljön och vit makt-miljön, men även till miljöer som inte är våldsbejakande.²⁵² ACAB förekommer i olika typer av bildspråk, i form av exempelvis tatueringar, graffiti, plakat och klistermärken.

1312

Som en variant på förkortningen ACAB används även sifferkombinationen 1312, vilken baseras på bokstävernas position i alfabetet.

1312

FCK CPS/FCK NZS

En annan slogan som används för att uttrycka hat mot poliser och som är vanligt förekommande inom den autonoma miljön är FCK CPS (FUCK COPS). Även symbolen FCK NZS (FUCK NAZIS) används.

Antifascistiska flaggor

De antifascistiska flaggorna används internationellt i ett flertal vänsterrelaterade sammanhang, bland annat antirasistiska och antifascistiska. I Sverige förknippas flaggorna främst med AFA, men har förekommit inom anarkistiska och socialistiska miljöer sedan 1800-talet.²⁵³

Den svarta flaggan är traditionellt associerad med anarkism, medan den röda flaggan kopplas till socialism. Vid användandet av både en svart och en röd flagga avser olika grupperingar eller nätverk markera identifikation med både anarkism och socialism/kommunism.²⁵⁴ Olika färgkombinationer på flaggorna kan förekomma beroende på ideologisk riktning eller fokus (se symbolen tvådelad/tudelad flagga eller stjärna). Symbolen kan även

²⁵² CVE (2020b), Gestrin (2007).

²⁵³ Kuhn (2009).

²⁵⁴ Sheehan (2003).

innefatta områdesspecifika markörer, i form av namnet på en stad eller ett område i den omgivande cirkeln.

Det omringade A:et

Alternativa namn: Anarkistisk cirkel

Det omringade A:et kan betraktas som den internationella symbolen för anarkism.²⁵⁵ Det är en av de allra mest kända anarkistiska symbolerna och består av ett monogram som innefattar två versaler; ett A omringat av ett O.²⁵⁶ Bokstaven A står för anarki eller anarkism och bokstaven O för ordning. Tillsammans symboliserar de "ordning i anarki" efter den anarkistiska filosofen Pierre-Joseph Proudhons (1809–1865) maxim om att samhällen söker ordning i anarki.²⁵⁷

Det omringade A:et förekom frekvent under det spanska inbördeskriget på 1930-talet och användes även av den franska anarkistiska organisationen Alliance Ouvrière Anarchiste (AOA) under 1950-talet.

Good night white pride

Ungefärlig svensk översättning: "God natt vit makt"

Kampanjen *Good night white pride* uppstod som en motreaktion på den tyska vit makt-miljöns närvaro på den tyska hardcoremusikscenen under 1990-talet, och förekommer i olika varianter. Kampanjens syfte var att ta ställning mot rasism och fascism, och att inte ge rasister eller fascister något utrymme på musikområdet, det vill säga att offensivt konfrontera dessa vit makt-grupperingar, både på konserter och på gatan.

Symbolen ovan visar hur en individ sparkar en annan person som bär ett keltiskt kors, vilket är emblemet för den amerikanska vit makt-organisationen och nätverket Ku Klux Klan (KKK).²⁵⁸

²⁵⁵ Liungman (2004).

²⁵⁶ Peterson (1987).

²⁵⁷ Marshall (2010), Woodcock (1962).

²⁵⁸ CVE (2020b).

Ursprungligen var den stiliserade symbolen ett fotografi på en individ som sparkar mot vad som ser ut att vara en blödande skinhead, under en motdemonstration mot KKK i USA 1998.²⁵⁹

Husockupationen

Alternativa namn: Kraakteken

Den internationella husockupationssymbolen ("kraakteken"), eller "squat-symbolen", utgörs av en blyxtformad pil som diagonalt går igenom en cirkel. Symbolens ursprung sägs vara inspirerad av amerikanska luffartecken och symbolspråk, vilka används av luffare för att informera, varna eller guida andra luffare.

Emblemet används inom den autonoma miljön och representerar husockupanter, även så kallade "squatters".²⁶⁰ Husockupationsrörelsen, som har hämtat mycket av sin inspiration från den danska rörelsen²⁶¹, har sedan 1970-talet förknippats med anarkistisk verksamhet i Sverige.²⁶²

I en rapport till Säkerhetstjänstkommissionen framkommer det att symbolen användes under en husockupation på Södermalm i Stockholm som protest mot bostadspolitiken.²⁶³

BZ-rörelsen i Danmark

Under tidigt 1980-tal växte BZ-rörelsen fram i Köpenhamn i samband med squatting och bostadssockupationer, men utvecklades efter 1983 till en multilateral politisk organisation med ett starkt internationellt engagemang. Fram till 1990-talet använde BZ-rörelsen våldsamma attacker mot företrädare för apartheidregimen i Sydafrika, deras kollaboratörer och handelspartners i Danmark, vilket även den svenska autonoma rörelsen gjorde. Solidaritet mellan motsvarande rörelser i andra länder var vanligt, likaså i Sverige. De sista åren som aktören var verksam, 1991-1994, tillkom nya människor till rörelsen samtidigt som det också gav upphov till interna fraktioner och mindre, oberoende handlingsgrupper. Sedan dess har försöken att ockupera nya hus i stort sett upphört i både Danmark och Sverige.²⁶⁴

²⁵⁹ Antifa International (2015).

²⁶⁰ Liungman (2004).

²⁶¹ Se Jämte (2018).

²⁶² SOU (2002:91).

²⁶³ SOU (2002:91).

²⁶⁴ Mikkelsen (2018), SOU (2002:91).

Ett vanligt begrepp som kopplas till husockupering är "squatting", det vill säga en individs handling som syftar till att ockupera ett övergivet eller obebott markområde eller en byggnad, ofta en bostad som vederbörande inte äger, hyr eller på annat sätt har tillstånd att använda.²⁶⁵ Squatting har en stark förankring inom olika politiska rörelser såsom anarkistiska, autonoma och socialistiska rörelser.²⁶⁶

Inom den internationella forskningen om squatters belyser en del forskare att husockupering, utöver tillhandahållandet av husrum, kan tjäna andra ändamål, såsom skydd av rivningshotade byggnader och stadsområden samt utvecklandet av en antikapitalistisk livsstil.²⁶⁷

Knuten näve

Alternativa namn: antifascistisk näve

Den höjda, knutna näven har länge varit en handgest och grafisk symbol för solidaritet, enighet, styrka och makt, som använts av en mängd aktörer med olika ideologier och målsättningar.²⁶⁸ Exempelvis har den använts i feministiska, socialistiska, rasistiska, högerextrema och medborgarrättsgruppers symbolspråk. Inom vit makt-miljön brukar symbolen benämnas arisk näve eller vit makt-näve (se symboler inom *vit makt-miljön*).²⁶⁹

Under mellankrigstiden blev näven en vanligt förekommande symbol inom den antifascistiska rörelsen.²⁷⁰ Den har bland annat utgjort logotypen för den anarkistiska internationella fackföreningen Industrial Workers of The World (IWW) och populariserades av den republikanska fraktionen under det spanska inbördeskriget (1936–1939).

Därefter spred sig symbolen till USA, där den framför allt användes av medborgarrättsorganisationen Black Panther Party (grundad 1966) som en symbol för *black power*. Den knutna näven utgör även en traditionell symbol för Anarchist Black Cross (se nedan Svart kors).

Krokodil

Alternativa namn: Croc-bloc, Kamrat Krokodil, Karl, Karl von Croc

Fenomenet med krokodilen inom den autonoma miljön uppmärksammades 2017 under motdemonstrationer mot vit makt-organisationen NMR.

²⁶⁵ Bruce-Mitford (2010).

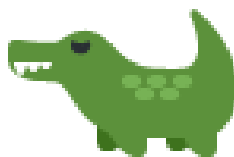
²⁶⁶ Liungman (2004).

²⁶⁷ Martínez López (2018).

²⁶⁸ ADL (2018), Gestrin (2007).

²⁶⁹ CVE (2020b).

²⁷⁰ Bray (2017).

Krokodilen kan uppfattas som en respons på internetfenomenet Pepe The Frog och den framträdande internetkulturen hos vit makt-miljön och alt-right-rörelsen, där olika tecknade figurer frekvent används i kommunikationen.²⁷¹ Läs mer om Pepe The Frog i symbolkapitlet i *vit makt-miljön*.²⁷²

Kugghjul

Kugghjul har sedan 1700-talet och framåt använts i symbolspråk av flera olika nationer och sociala rörelser, och är inte enbart en symbol för den autonoma miljön. Kugghjulet är kopplat till den industriella revolutionen och har i olika sammanhang stått för teknik, rörlighet och framåtskridande. Kopplingen till industrin har gjort att symbolen har förknippats med arbetarklassen.²⁷³

Den starka relationen mellan kugghjulet och arbetare har gjort symbolen och relaterade symboler populära inom miljön. Initialerna för den tidigare autonoma grupperingen Revolutionära fronten (RF) är halvt omringade av ett kugghjul. Emblemet har även använts av ett flertal uttalat kommunistiska och socialistiska nationer, såsom Angola, Kina och Afghanistan.

Även Syndikalistiska ungdomsförbundet (SUF) har frekvent använt kugghjulet, se den högra symbolen ovan. Under valåret 2018 lanserade SUF Stockholm en valkampanj som inbegrep ett halvcirkulärt kugghjul tillsammans med bokstaven A.²⁷⁴ Utöver den autonoma miljön har kugghjulet också varit vanligt förekommande inom vit makt-miljön (se symboler inom *vit makt-miljön*).²⁷⁵

²⁷¹ Expo (2018), Altino (2017).

²⁷² CVE (2020b).

²⁷³ Gestrin (2007).

²⁷⁴ SUF Sthlm (2018).

²⁷⁵ CVE (2020b).

Revolutionära fronten

Revolutionära fronten (RF) var en radikal gruppering inom den autonoma miljön som var aktiv i början av 2000-talet fram till 2015.²⁷⁶ Grupperingen hade sina rötter i AFA och bestod av lokala grupperingar med mer eller mindre formella ledare, tydliga förhållningsregler och regler för medlemskap, men saknade en centraliserad ledning. De övergripande målen var att avskaffa dagens samhällsordning genom revolution och ersätta den med självständiga arbetarkollektiv som styrs av direktdemokrati. RF menade även att de försvarade arbetarklassen mot angrepp från vit makt-miljön.²⁷⁷

Let's fight white pride

Symbolen *Let's fight white pride* skapades 2007 som ett försök att upprepa antifascist- och antirasist-kampanjen *Good night white pride* (se ovan). Syftet var att återigen belysa och uppmärksamma problemen med upplevda fascistiska och rasistiska tendenser på hardcore-musikscenen.²⁷⁸

No pasarán

They shall not pass

¡No pasarán! är ett slagord som historiskt sett har använts för att uttrycka beslutsamhet och för att försvara en viss position under strider mot fiender. Slagordet har använts i flera olika sammanhang och på olika språk, men är främst förknippat med det spanska inbördeskriget, då kommunister använde det när Madrid belägrades 1936.²⁷⁹

Under 1930-talet började den spanska frasen att användas av olika antifascistiska grupperingar och miljöer, och används fortfarande flitigt av ett flertal aktörer inom den autonoma miljön.

¡No Pasarán!

²⁷⁶ Antifascistisk aktion (2015).

²⁷⁷ Brä (2009:15).

²⁷⁸ Antifa infoblatt (2008).

²⁷⁹ Bray (2017).

Piratflagga

Alternativa namn: Jolly Roger

Skelettben och dödskallar utgör kanske tillsammans den mest framträdande symbolen för döden.²⁸⁰ Piratflaggan, eller Jolly Roger, föreställer en svart flagga med en dödskalle och skelettben, och är främst förknippad med 1700-talets sjörövare som utformade egna flaggmotiv.²⁸¹

Jolly Roger-flaggan kan sägas placera individer eller grupperingar utanför den geopolitiska ordningen, och kan ses som en motpol till nationalstaten och dess våldsmonopol.²⁸²

Piratflaggan kan också associeras med den svarta fanan som bars av den franska anarkisten Louise Michel under en demonstration i Paris 1883. Michel hade en ledande roll inom Pariskommunen (se nedan).²⁸³ Inom den autonoma miljön har piratflaggan varit vanligt förekommande och ses som metafor för en levnadsstil utanför det konventionella samhället eller ekonomin. Symbolen ska inte förknippas med Totenkopf-dödskallen (se symboler inom *vit makt-miljön*).²⁸⁴

Röd fana

Färgen röd har ofta associerats med liv, men också med blod och eld. Under romartiden symboliserade färgen röd bland annat krig och beväpning.²⁸⁵

Den röda färgen och fanan har även betraktats som den främsta symbolen för socialism, kommunism, revolution och generellt sett vänsterorienterad politik.²⁸⁶ Den röda fanan var en tidig anarkistisk symbol, som frekvent användes inom anarkistiska kretsar under slutet av 1800-talet. Den franska anarkisten Louise Michel menade att den röda färgen symboliserade "revolutionärernas blod" i kampen mot makten.²⁸⁷

²⁸⁰ Biedermann (1992).

²⁸¹ Kuhn (2010).

²⁸² Land (2007).

²⁸³ Kuhn (2010).

²⁸⁴ CVE (2020b).

²⁸⁵ Ronnberg och Martin (2010).

²⁸⁶ Beifuss och Bellini (2013), Sawyer (2007), Fine m.fl. (1998).

²⁸⁷ Badillo Melendez och Jun (2013).

Efter Oktoberrevolutionen i Ryssland 1917 kom den röda fanan att allt mer associeras med kommunistpartier och byråkratisk, reformistisk och auktoritär socialdemokrati.²⁸⁸ Dåvarande Sovjetunionen och dess allierade använde sig av röd färg för att representera sig själva. Likaså började allt fler socialdemokratiska partier i Europa att använda den.²⁸⁹

När den röda fanan används inom den autonoma miljön brukar den ofta symbolisera en individs eller grupperings socialistiska inriktning. Det förekommer även att individer eller grupperingar använder sig av en tvåfärgad/tudelad fana för att signalera ideologisk riktning. En röd-svart fana symboliserar vanligtvis anarkokommunism/anarkosyndikalism.

Pariskommunen

Pariskommunen, eller "Kommunen", var en radikal socialistisk och revolutionär statsstyrelse som etablerades i Paris våren 1871 (18 mars-28 maj) när den franska armén försökte desarmera nationalgardet. Som en konsekvens av detta startades ett uppror som kortsiktigt resulterade i att arbetarklassen tog makten. Efter strider med regeringsstyrkor föll dock Kommunen, och den franska huvudstaden återtog.²⁹⁰

Svart fana

Den svarta fanan har associerats med anarkism sedan slutet av 1800-talet.²⁹¹ Ehrlich menar att den svarta fanan kan representera någon form av aktion som symboliserar ilska, frustration, sorg, skönhet, hopp och främjandet och skyddandet av nya former av mänskligt liv och relationer.²⁹² Det kan således tolkas som att fanan symboliserar mycket av det som är grundläggande inom anarkism.

Den svarta fanans ursprung inom den autonoma miljön har ingen entydlig förklaring. Enligt Woodcock var en av de första kända användarna den franska anarkisten Louise Michel, som under en demonstration i Paris 1883 viftade med en svart fana istället för en röd, som en protest mot den upplevda socialistiska rörelsens hyckleri.²⁹³

Både den svarta och den röda fanan förekom också långt senare, under demonstrationerna och generalstrejken i Frankrike 1968. Den svarta fanan

²⁸⁸ Beifuss och Bellini (2013).

²⁸⁹ Fine m.fl. (1998).

²⁹⁰ Merriman (2014), Gluckstein (2006).

²⁹¹ Sawyer (2007).

²⁹² Ehrlich (1996).

²⁹³ Woodcock (1962), se även Kuhn (2009).

kan också ha kopplingar till piratflaggan, vilken har diskuterats inom litteraturen.²⁹⁴

Dessutom har den svarta fanan använts i ett flertal andra sammanhang och miljöer. Den är exempelvis central inom den våldsbejakande islamistiska miljön, där en svart flagga har fått betydelsen av jihad (se symboler inom *den våldsbejakande islamistiska miljön*).²⁹⁵

Svart katt

Svarta katter har haft ett flertal olika betydelser genom historien och i olika kulturer. De har betraktats som bland annat magiska och otursbringande. Katter förekommer frekvent och med positiva konnotationer i heraldisk tradition, där katten betraktas som ett djur som är svårt att fånga eller begränsa, och på så sätt står för frihet.²⁹⁶ Den svarta färgen har som tidigare nämnts en central betydelse inom anarkism.

Den svarta katten (bilden nedan) skapades av Ralph Chaplin (1887–1961) som var medlem i den internationella syndikalistiska fackföreningen Industrial Workers of the World (IWW) som grundades 1905 i Ohio, USA.²⁹⁷

Symbolen är främst associerad med anarkosyndikalism men har använts av ett flertal olika anarkistiska grupperingar och miljöer. Den svarta katten har använts brett och har använts av tidningen Folkmakt, den anarkistiska tidskriften Brand (1898-nutid) och ungdomsorganisationen Syndikalistiska ungdomsförbundet (SUF) som bildades 1993.

Svart kors

Det anarkistiska svarta korset, en svart knuten näve på ett kors, är symbolen för den anarkistiska supportorganisationen Anarchist Black Cross (ABC) som grundades i Ryssland under början av 1900-talet.²⁹⁸

²⁹⁴ Se exempelvis Kuhn (2010).

²⁹⁵ CVE (2020c).

²⁹⁶ Biedermann (1992).

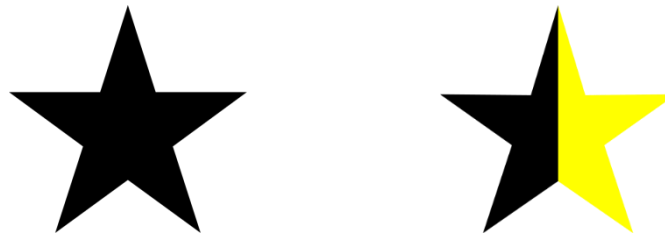
²⁹⁷ NE (2018a).

²⁹⁸ ABCF (2018).

ABC grundades, då med namnet Anarchist Red Cross, efter en brytning från Political Red Cross (PRC) som var kontrollerade av ryska socialdemokrater som vägrade att stötta fängslade ryska anarkister och revolutionärer. Under det ryska inbördeskriget (1917–1922) bytte organisationen namn till Anarchist Black Cross, för att inte misstas för Internationella röda korset, som också var närvarande i Ryssland. Under 1980-talet började nätverket att växa och nya ABC-grupperingar att framträda, bland annat i USA. Gruppen ABC har bland annat hjälpt politiska fångar att få tillgång till politisk litteratur.²⁹⁹

Svart och röd stjärna

Den femuddiga stjärnan är en vanligt förekommande symbol inom den autonoma miljön. Precis som den tvåfärgade flaggan (se avsnittet *Tvåfärgad/tudelad flagga* nedan) delas även stjärnan upp i två färger, för att symbolisera olika anarkistiska riktningar.

Den svarta stjärnan har troligtvis en koppling till den femuddiga röda stjärnan, som vanligtvis symboliserar gruppens ideologi (den röda färgen brukar representera socialism eller kommunism). Den röda stjärnan kan även symbolisera de sammanhållande delarna av det socialistiska samhället (arbetare, bönder, intellektuella, soldater och ungdomen) samt världens fem kontinenter.³⁰⁰

Sovjetunionens emblem och dess symboler pryddes ofta av en femuddig stjärna. Den röda stjärnans ursprung sägs komma från den ryske författaren Alexander Bogdanovs bok *Röda Stjärnan* (1908), en science fiction-roman om ett kommunistiskt samhälle på Mars. Den röda stjärnan har använts av ett flertal vänsterautonoma grupperingar och terroristgrupperingar, såsom den västtyska terroristgrupperingen Röda arméfaktionen (RAF) och den spanska marxist-leninistiska terroristgrupperingen Grupos de Resistencia Antifascista Primero de Octubre (GRAPO).³⁰¹

Den svarta och röda stjärnan används även av både svenska och internationella organisationer och grupperingar som inte per definition är våldsbejakande eller ingår i den autonoma miljön. En organisation som har den röda stjärnan som symbol är Vänsterpartiets ungdomsförbund Ung Vänster.

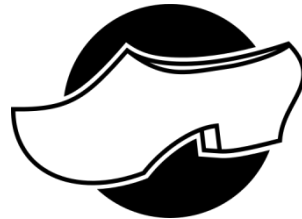
²⁹⁹ Amster (2012).

³⁰⁰ Beifuss och Bellini (2013).

³⁰¹ Beifuss och Bellini (2013).

Sabot (Träskon)

Saboten har kommit att få en mytisk symbolik inom den autonoma miljön. Ordet kommer från franskans ord för träsko (*sabot*) och *sabotage* härstammar från när franska arbetare på 1800-talet kastade in sina träskor i fabrikernas maskiner. Detta som en protest mot den ökade mekaniseringen under den industriella revolutionen.³⁰²

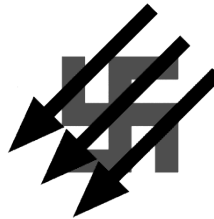

Ordet sabotage började därmed användas i betydelsen "reaktion på ekonomiska och industriella förhållanden och förändringar".³⁰³

Tre pilar

Alternativa namn: Dreipfeile

Tre pilar (på tyska: *drei Pfeile*) är en symbol som ursprungligen kommer från mellankrigstiden och den tyska antifascistiska organisationen *Eiserne Front* ("Järnfronten").³⁰⁴

Organisationen grundades av anhängare till partierna *Socialdemokratische Partei Deutschlands* (SPD) och *Allgemeiner Deutsche Gewerkschaftsbund* (ADGB). Intentionen var att enas i kampen mot de politiska krafter som kunde förstöra republiken, genom att forma en allians som skulle sträcka sig längre än socialdemokratin. Symbolens skapare och organisationens propagandaansvarige *Sergei Chakhotin* (1883–1973) menade att emblemet var utformat utifrån syftet att täcka över det nazistiska hakkorset³⁰⁵, *svastikan* (se symboler inom *vit makt-miljön*).³⁰⁶ Symbolen har fått omfattande internationell spridning och används av olika autonoma miljöer, exemplet nedan innefattar de tre pilarna och ett maskerat ansikte med beteckningen *Antifa* - en förkortning på antifascism, som dessutom kan utgöra en samlingsbenämning för antifascistiska rörelser.³⁰⁷

³⁰² NE (2018b), Penuel m.fl. (2013), Bergman (2007).

³⁰³ Penuel m.fl. (2013).

³⁰⁴ White (1992).

³⁰⁵ White (1992).

³⁰⁶ CVE (2020b).

³⁰⁷ Kaati (2018).

Tvåfärgad/Tudelad flagga

Olika ideologiska riktningar inom den anarkistiska och autonoma miljön och rörelsen världen över har adopterat en rad flaggor.³⁰⁸ Flaggor är ofta tudelade diagonalt där den högra, nedre halvan är svart (symboliserar anarkism) medan den vänstra halvan består av en färg som representerar den anarkistiska riktningen.

Vanliga färger är röd (*anarkosyndikalism/anarkokommunism*), gul/guld (*anarkokapitalism*), grön (*grön anarkism*), lila (*anarkofeminism*), lila/rosa (*queeranarkism*), vit (*anarkopacifism*), turkos (*individualanarkism*) och orange (*mutualism*).

Den tudelade rödsvarta flaggan har bland annat utgjort symbol för den spanska anarkistiska organisationen *CNT-FAI*.

³⁰⁸ Bray (2017).

11. Referenser

- Ahrne, G. (2010). Intersektionalitet. I: Edling, C., och Liljeros, F. (red.). *Ett delat samhälle – makt, intersektionalitet och social skiktning*. Stockholm: Liber.
- Ahrne, G., och Brunsson, N. (2011). Organization outside organizations: The significance of partial organization. *Organization*, 18(1), 83–104.
- Alcoff, L.M., och Alcoff, J. (2015). Autonomism in theory and practice. *Science & Society*, 79(2), 221–242.
- Amster, R. (2012). *Anarchism today*. California: Praeger.
- Andersson, L. (2013). Våldsbejakande och antidemokratiska vänsterautonoma budskap på internet. I: Statens medieråd. *Våldsbejakande och antidemokratiska budskap på internet*. Stockholm: Statens medieråd.
- Andersson, L. (2018). What's left of the radical left online? Absence of communication, political vision, and community in autonomist web milieus in Sweden. *New Media & Society*, 20(1), 384–398.
- Arnett, J.A. (2004). *Emerging adulthood: The winding road from the late teens through the twenties*. Oxford: Oxford University Press.
- Bachner, H., och Ring, J. (2005). *Antisemitiska attityder och föreställningar i Sverige*. Forum för levande historia: Stockholm.
- Badillo Melendez, J.A., och Jun, N.J. (2013). *Without Borders or Limits: An Interdisciplinary Approach to Anarchist Studies*. Cambridge: Cambridge Scholars Publishing.
- Bakker, E. (2006). *Jihadi terrorists in Europe: Their characteristics and the circumstances in which they joined the jihad: An exploratory study*. Haag: Clingendael, the Netherlands Institute of International Relations.
- Barrelle, K. (2015). Pro-integration: disengagement from and life after extremism. *Behavioral sciences of terrorism and political aggression*, 7(2), 129–142.
- Basra, R., och Neumann, P.R. (2016). Criminal pasts, terrorist futures: European jihadists and the new crime-terror nexus. *Perspectives on Terrorism*, 10(6), 25-40.
- Berger, J. M. (2018). *Extremism*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Bergman, B. (2007). *Ordens ursprung: etymologisk ordbok över 2 200 ord och uttryck*. Stockholm: Wahlström & Widstrand.
- Beifuss, A., och Bellini, F.T. (2013). *Branding terror: the logotypes and iconography of insurgent groups and terrorist organizations*. London: Merrell.
- Biedermann, H. (1992). *Dictionary of symbolism: cultural icons and the meanings behind them*. New York: Meridian Book.
- Bjørge, T., och Ravndal, J.A. (2019). Extreme-Right Violence and Terrorism: Concepts, Patterns, and Responses. *ICCT Policy Brief*, September 2019. Haag: The International Centre for Counter-Terrorism, ICCT.
- Bonnett, A. (2000). *Anti-racism*. London: Psychology Press.
- Borum, R. (2011a). Radicalization into violent extremism. I: A review of social science theories. *Journal of strategic security*, 4(4), 7–36.

- Borum, R. (2011b). Radicalization into violent extremism II: A review of conceptual models and empirical research. *Journal of strategic security*, 4(4), 37–62.
- Bray, M. (2017). *Antifa: Anti-fascist handbook*. New York: Melville House Publishing.
- Brink Pinto, A., och Pries, J. (2013). *30 November: Kampen om Lund 1985–2008*. Lund: Pluribus.
- Brink Pinto, A., och Pries, J. (2018). Rethinking transformative events to understand the making of new contentious performance: The “autonomous left” and the anti-fascist blockade in Lund. I: Piotrowski, G., Fröhlich, C., och Wennerhag, M. (red.). *Radical Left Movements in Europe*. Abingdon: Routledge.
- Brottsförebyggande rådet och Säkerhetspolisen (2009). *Våldsamt politisk extremism. Antidemokratiska grupperingar på yttersta höger- och vänsterkanten*. Rapport 2009:15. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2016). *Otillåten påverkan mot myndighetspersoner*. Rapport 2016:13. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2019). *Skjutningar i kriminella miljöer. En intervjustudie*. Rapport 2019:3. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2019). *Antisemitiska hatbrott*. Rapport 2019:4. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2019). *Hatbrott 2018*. Rapport 2019:13. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Bruce-Mitford, M. (2010). *Tecken & symboler: en illustrerad handbok om ursprung och innebörd*. Askim: Tukan förlag.
- Brynielsson, J., Horndahl, A., Johansson, F., Kaati, L., Mårtenson, C., och Svenson, P. (2012). Analysis of weak signals for detecting lone wolf terrorists. I: *2012 European Intelligence and Security Informatics Conference*. IEEE.
- Carlsson, C. (2016). *Att lämna våldsbejakande extremism. En kunskapsöversikt*. Forskningsrapport 2016:1. Stockholm: Institutet för framtidsstudier.
- Carlsson, C., Rostami, A., Mondani, H., Sturup, J., Sarnecki, J., och Edling, C. (2020). A Life-Course Analysis of Engagement in Violent Extremist Groups. *The British Journal of Criminology*, 60(1), 74–92.
- Chermak, S., och Gruenewald, J.A. (2015). Laying a foundation for the criminological examination of right-wing, left-wing, and Al Qaeda-inspired extremism in the United States. *Terrorism and Political Violence*, 27(1), 133–159.
- Christensen, A.D. (2010). Resistance and violence: Constructions of masculinities in radical left-wing movements in Denmark. *Norma*, 5(02), 152–168.
- Conway, M. (2017). Determining the role of the internet in violent extremism and terrorism: Six suggestions for progressing research. *Studies in Conflict & Terrorism*, 40(1), 77–98.
- Crenshaw, M. (1981). The causes of terrorism. *Comparative politics*, 13(4), 379–399.
- Croeser, S. (2018). Post-Industrial and Digital Society. I: Levy, C., och Adams, M.S. *The Palgrave Handbook of Anarchism*. Cham: Palgrave Macmillan.
- Center mot våldsbejakande extremism, CVE (2020c). *Den våldsbejakande islamistiska miljön*. Manuskript under arbete.

- Corner, E., och Gill, P. (2015). A false dichotomy? Mental illness and lone-actor terrorism. *Law and Human Behavior*, 39(1), 23.
- Corner, E., Gill, P., och Mason, O. (2016). Mental health disorders and the terrorist: A research note probing selection effects and disorder prevalence. *Studies in Conflict & Terrorism*, 39(6), 560–568.
- Dawson, L.L., och Amarasingam, A. (2017). Talking to foreign fighters: Insights into the motivations for Hijrah to Syria and Iraq. *Studies in Conflict & Terrorism*, 40(3), 191–210.
- della Porta, D. (1995). *Social Movements, Political Violence and the State: Comparative Analysis of Italy and Germany*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ds 2014:4. *Våldsbejakande extremism i Sverige – nuläge och tendenser*. Justitiedepartementet. Stockholm: Fritzes Offentliga Publikationer.
- Ehrlich, H.J. (red.), (1996). *Reinventing anarchy, again*. Edinburgh: AK Press.
- Europol (2019). *TE-SAT 2019: EU Terrorism Situation & Trend Report*. Europol.
- Fine, G.A., Montemurro, B., Semora, B., Stalp, M.C., Claussen, D.S., och Sierra, Z. (1998). Social order through a prism: Color as collective representation. *Sociological Inquiry*, 68(4), 443–457.
- Flacks, R. (2013). New Left and social movements. I: Snow, D.A., della Porta, D., Klandermans, P.G., och McAdam, D. *The Wiley-Blackwell Encyclopedia of Social & Political Movements*. Malden: Wiley-Blackwell.
- Flyghed, J. (2013). Policing of political protest. The security police's control of the extra-parliamentary opposition in Sweden during and after the Cold War. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*, 14, 81–99.
- Gardell, M. (2017). Lone wolves – hotet från ensamagerande politiska våldsbrottslingar. I: Gardell, M., Löow, H., och Dahlberg-Grundberg, M. *Den ensamme terroristen? Om lone wolves, näthat och brinnande flyktförläggningar*. Stockholm: Ordfront förlag.
- Gentry, C.E. (2019). Women and Terrorism. I: Chenoweth, E., English, R., Gofas, A., och Kalyvas, S.N. (red.). *The Oxford Handbook of Terrorism*. Oxford: Oxford University Press.
- Gestrin, H. (2007). *Högerextrema rörelser och deras symboler*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Giddens, A. (1994). Living in a Post-Traditional Society. I: Giddens, A., Beck, U., och Lash, S. (red.). *Reflexive Modernization: Politics, Tradition, and Aesthetics in the Modern Social Order*. Cambridge: Polity Press.
- Gill, P., Horgan, J., och Deckert, P. (2014). Bombing alone: Tracing the motivations and antecedent behaviors of lone-actor terrorists. *Journal of forensic sciences*, 59(2), 425–435.
- Gluckstein, D. (2006). *The Paris commune: a revolutionary democracy*. London: Bookmarks.
- Granovetter, M. (1973). The strength of weak ties: A network theory revisited. *Sociological theory*, 201–233.
- Haines, H. H. (2013). Radical flank effects. I: Snow, D. A., della Porta, D., Klandermans, P. G., och McAdam, D. *The Wiley-Blackwell Encyclopedia of Social & Political Movements*. Malden: Wiley-Blackwell.

- Hebert, N. och Jacobsson, K. (1999). *Olydiga medborgare?: om flyktinggömmare och djurrättsaktivister*. Stockholm: Fakta info direkt.
- Held, V. (2019). The Moral Dimension of Terrorism. I: Chenoweth, E., English, R., Gofas, A., och Kalyvas, S.N. (red.). *The Oxford Handbook of Terrorism*. Oxford: Oxford University Press.
- Hofmann, D.C. (2018). How “Alone” are Lone-Actors? Exploring the Ideological, Signaling, and Support Networks of Lone-Actor Terrorists. *Studies in Conflict & Terrorism*, 1–22.
- Horgan, J. (2008). From profiles to pathways and roots to routes: Perspectives from psychology on radicalization into terrorism. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 618(1), 80–94.
- Hoyle, C., Bradford, A., och Frenett, R. (2015). *Becoming Mulan? Female Western Migrants to ISIS*. Institute for Strategic Dialogue.
- Jacobsson, K., och Sörbom, A. (2015). After a Cycle of Contention: Post-Gothenburg Strategies of Left-Libertarian Activists in Sweden. *Social Movement Studies*, 14(6), 713–732.
- Jørgensen T.E. (2008). The Scandinavian 1968 in a European Perspective. *Scandinavian Journal of History*, 33(4), 326–338.
- Jämte, J. (2013). *Antirasismens många ansikten*. Avhandling. Statsvetenskapliga institutionens skriftserie 2013:6. Umeå: Umeå universitet.
- Jämte, J. (2018). Radical anti-fascism in Scandinavia: Shifting frames in relation to the transformation of the far right. I: Piotrowski, G., Fröhlich, C., och Wennerhag, M. (red.). *Radical Left Movements in Europe*. Abingdon: Routledge.
- Jämte, J. och Sörbom, A. (2016). Why did it not Happen Here? The Gradual Radicalization of the Anarchist Movement in Sweden 1980-90. I: K, Andresen och B, van der Steen. (red.). *A European Youth Revolt: European Perspectives on Youth Protest and Social Movements in the 1980s*. London: Palgrave Macmillan.
- Kaati, L. (2018). *Den digitala kampen. Autonoma rörelser på nätet*. Rapportnr: FOI-R--4592--SE. Stockholm: Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI.
- Kaati, L., Cohen, K., och Akrami, N. (2019). *Ensamagerande våldsverkare. Profiler, riskbedömningar och digitala spår*. Rapportnr: FOI-R--4736--SE. Stockholm: Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI.
- Kimmel, M.S. (2003). Globalization and its mal(e)contents: The gendered moral and political economy of terrorism. *International Sociology*, 18(3), 603–620.
- Kimmel, M. (2007). Racism as adolescent male rite of passage: Ex-Nazis in Scandinavia. *Journal of contemporary ethnography*, 36(2), 202–218.
- Kimmel, M.S. (2018). *Healing from Hate: How Young Men Get Into – and Out Of – Violent Extremism*. California: University of California Press.
- Klandermans, B. (1997). *The social psychology of protest*. Oxford: Wiley-Blackwell.
- Koehler, D. (2017). *Understanding deradicalization: Methods, tools and programs for countering violent extremism*. Abingdon: Routledge.
- Koomen, W., och Van Der Pligt, J. (2015). *The psychology of radicalization and terrorism*. London: Routledge.

- Kruglanski, A.W., Gelfand, M.J., Bélanger, J.J., Sheveland, A., Hetiarachchi, M., och Gunaratna, R. (2014). The psychology of radicalization and deradicalization: How significance quest impacts violent extremism. *Political Psychology*, 35, 69–93.
- Kundnani, A. (2012). Radicalisation: the journey of a concept. *Race & Class*, 54(2), 3–25.
- Kuhn, G. (2009). Anarchism, Sweden. I: Ness, I. (red.). *The International Encyclopedia of Revolution and Protest*. Chichester: Wiley-Blackwell.
- Kuhn, G. (2010). *Life under the Jolly Roger: reflections on golden age piracy*. Oakland: PM Press.
- Land, C. (2007). Flying the black flag: Revolt, revolution and the social organization of piracy in the 'golden age'. *Management & Organizational History*, 2(2), 169–192.
- Liungman, C.G. (2004). *Symbols: encyclopedia of Western Signs and Ideograms*. Stockholm: HME Publishing.
- Lodén, A.L. (2006). *Gatans parlament – om politiska våldsverkare i Sverige*. Stockholm: Ordfront förlag.
- Löw, H. (2015). *Nazismen i Sverige 2000–2014*. Stockholm: Ordfront förlag.
- Löw, H. (2017). Våldsbejakande extremism – begrepp och diskurs. I: SOU 2017:67. *Våldsbejakande extremism – en forskarantologi*. Stockholm: Wolters Kluwer.
- Macdonald, S., och Whittaker, J. (2020). Online Radicalization. Contested Terms and Conceptual Clarity. I: Vacca, J.R. (red.). *Online Terrorist Propaganda, Recruitment, and Radicalization*. Boca Raton: CRC Press.
- Mach, Z. (1993). *Symbols, conflict, and identity: Essays in political anthropology*. New York: SUNY Press.
- Marshall, P.H. (2010). *Demanding the impossible: A History of Anarchism: Be realistic! Demand the impossible!* Oakland: PM Press.
- Martínez López, M.A. (2018). Introduction: The Political Squatting, Time Frames and Socio-Spatial Contexts. I: Martínez López, M.A. (red.). *The Urban Politics of Squatters' Movements*. New York: Palgrave Macmillan.
- McCall, L. (2005). The Complexity of Intersectionality. *Signs*, 30(3), 1771–1800.
- McCauley, C., och Moskalko, S. (2011). The psychology of lone-wolf terrorism. *Counselling psychology quarterly*, 24(2), 115–126.
- McCauley, C., och Moskalko, S. (2014). Toward a Profile of Lone Wolf Terrorists: What Moves an Individual from Radical Opinion to Radical Action. *Terrorism and Political Violence*, 69–85.
- McCauley, C., och Moskalko, S. (2017). Understanding political radicalization: The two-pyramids model. *American Psychologist*, 72(3), 205.
- Meleagrou-Hitchens, A., Alexander, A., och Kaderbhai, N. (2017). The impact of digital communications technology on radicalization and recruitment. *International Affairs*, 93(5), 1233–1249.
- Merriman, J.M. (2014). *Massacre: the life and death of the Paris Commune of 1871*. New Haven: Yale University Press.
- Meurling, O. (1998). Inga fascister på våra gator! *Anarkistisk tidskrift*, 12.

- Mikkelsen F. (2018). Denmark 1946–2015: Popular Struggle in an Era of Democracy. I: Mikkelsen, F., Kjeldstalj, K. och Nyzell, S. *Popular struggle and democracy in Scandinavia*. Bakingstoke: Palgrave Macmillan.
- Monahan, J. (2017). The individual risk assessment of terrorism: Recent developments. I: LaFree, G. och Freilich, J.D. (red.). *The handbook of the criminology of terrorism*. Hoboken: Wiley & Son.
- Moore, K., och Shepard, B. (2013). Direct Action. I: Snow, D.A., della Porta, D., Klandermans, P.G., och McAdam, D. (red.). *The Wiley-Blackwell Encyclopedia of Social & Political Movements*. Malden: Wiley-Blackwell.
- Mudde, C. (2019). *The Far Right Today*. Cambridge: Polity Press.
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, MUCF. (2016). *Ung och Extrem. Om våldsbejakande vänsterextremism*. Stockholm: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.
- Nesser, P. (2012). Research Note: Single Actor Terrorism: Scope, Characteristics and Explanations. *Perspectives on Terrorism*, 6(6). 61–73.
- Neumann, P.R. (2013). The trouble with radicalization. *International Affairs*, 89(4), 873–893.
- Oftedal, E. (2015). *The Financing of Jihadi Terrorist Cells in Europe*. Oslo: Norwegian Defence Research Establishment, FFI.
- Organization for Security and Co-operation in Europe, OSCE (2019). *Understanding the Role of Gender in Preventing and Countering Violent Extremism and Radicalization That Lead to Terrorism. Good Practices for Law Enforcement*. Wien: OSCE Secretariat.
- Pearson, E. (2016). The Case of Roshonara Choudhry: Implications for Theory on Online Radicalization, ISIS Women, and the Gendered Jihad. *Policy & Internet*, 8(1), 5–33.
- Pearson, E. (2018). *Why Men Fight and Women Don't: Masculinity and Extremist Violence*. London: Tony Blair Institute for Global Change.
- Penuel, K.B., Statler, M., och Hagen, R. (2013). *Encyclopedia of crisis management*. Thousand Oaks: SAGE Reference.
- Peterson, P. (1987). Flag, Torch and Fist: The Symbols of Anarchism. *Freedom*, 48(11), 8.
- Peterson, A., Thörn, H., och Wahlström, M. (2017). Sweden 1950–2015. Contentious politics and social movements between confrontation and conditioned cooperation. I: Mikkelsen, F., Kjeldstalj, K. och Nyzell, S. *Popular struggle and democracy in Scandinavia*. Bakingstoke: Palgrave Macmillan.
- Pisoiu, D. (2019). Dressed to Kill. I: Berry, B. (red.). *Appearance Bias and Crime*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Pitti, I. (2018). *Youth and Unconventional Political Engagement*. Cham: Palgrave Macmillan.
- Proctor, K., och Mazurana, D. (2018). The Role of Gender in Mobilizing and Countering Fundamentalist Violent Extremist Organizations. I: Gentry, C.E., Shepherd, L.J., och Sjoberg, L. (red.). *Routledge Handbook of Gender and Security*. Abingdon: Routledge.
- Radicalisation Awareness Network, RAN (2019). *Extremism, Radicalisation & Mental Health: Handbook for Practitioners*. RAN Centre of Excellence.

- Richards, A. (2014). Conceptualizing terrorism. *Studies in Conflict & Terrorism*, 37(3), 213–236.
- Ronnberg, A. och Martin, K. (2010). *The book of symbols – reflections on archetypal images*. Köln: Archive for research in archetypal symbolism.
- Rostami, A., Mondani, H., Carlsson, C., Sturup, J., Sarnecki, J., och Edling, C. (2018). *Våldsbejakande extremism och organiserad brottslighet i Sverige*. Forskningsrapport 2018/4. Stockholm: Institutet för framtidsstudier.
- Rydgren, J. (2010). Den radikala högerens sociologi. I: Deland, M., Hertzberg, F., och Hvitfeldt, T. (red.) *Det vita fältet*. Stockholm: Opuscula Historica Upsaliensis.
- Rydgren, J. (2018). The radical right: an introduction. I: Rydgren, J. (red.). *The Oxford Handbook of the Radical Right*. New York: Oxford University Press.
- Sageman, M. (2004). *Understanding terror networks*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Sawer, M. (2007). Wearing Your Politics on Your Sleeve. The Role of Political Colours in Social Movements. *Social Movement Studies*, 6(1), 39–56.
- Schierup, C.U., Ålund, A., och Kings, L. (2014). Reading the Stockholm riots – a moment for social justice? *Race & Class*, 55(3), 1–21.
- Schmid, A.P. (2013). Radicalisation, de-radicalisation, counter-radicalisation: A conceptual discussion and literature review. *ICCT Research Paper*, 97(1), 22.
- Schmidt, R. (2020). Duped: Examining Gender Stereotypes in Disengagement and Deradicalization Practices. *Studies in Conflict & Terrorism*, 1–24.
- Schuurman, B., Lindekilde, L., Malthaner, S., O'Connor, F., Gill, P., och Bouhana, N. (2017). End of the Lone Wolf: The Typology that Should Not Have Been. *Studies in Conflict and Terrorism*, 1–8.
- Sedgwick, M. (2010). The concept of radicalization as a source of confusion. *Terrorism and political violence*, 22(4), 479–494.
- Sheehan, S.M. (2003). *Anarchism*. London: Reaktion Books.
- Silke, A. (2008). Holy warriors: Exploring the psychological processes of jihadi radicalization. *European journal of criminology*, 5(1), 99–123.
- Silke, A., och Brown, K. (2016). 'Radicalisation': The Transformation of Modern Understanding of Terrorist Origins, Psychology and Motivation. I: Jayakumar, S. (red.). *State, Society and National Security: Challenges and Opportunities in the 21st Century*. Singapore: Rajaratnam School of International Studies.
- Socialstyrelsen (2017). *Våldsbejakande extremism. Ett utbildningsmaterial för socialtjänstens arbete med barn och unga vuxna*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- SOU 2002:87. Rikets säkerhet och den personliga integriteten. De svenska säkerhetstjänsternas författningsskyddade verksamhet sedan år 1945.
- SOU 2002:91. Hotet från vänster. Säkerhetstjänsternas övervakning av kommunister, anarkister m.m. 1965–2002.
- SOU 2002:122. Göteborg 2001. Betänkande av Göteborgskommittén.

- SOU 2013:81. *När vi bryr oss – förslag om samverkan och utbildning för att effektivare förebygga våldsbejakande extremism*. Stockholm: Fritzes Offentliga Publikationer.
- SOU 2016:92. *Värna demokratin mot våldsbejakande extremism – nationell samordning och kommunernas ansvar*. Stockholm: Wolters Kluwer.
- Spaaij, R. (2012). *Understanding lone wolf terrorism: Global patterns, motivations and prevention*. New York: Springer.
- Spaaij, R., och Hamm, M.R. (2015). Key Issues and Research Agendas in Lone Wolf Terrorism. *Studies in Conflict & Terrorism*, 38(3), 168–175.
- Sterkenburg, N. (2019). *A practical introduction to far-right extremism*. RAN Centre of Excellence.
- Stevens, T., och Neumann, P.R. (2009). *Countering online radicalisation: A strategy for action*. International Centre for the Study of Radicalisation and Political Violence.
- Strindberg, A. (2019). *Terrorfinansiering – översikt och analys av litteraturen 2010–2018*. Rapportnr: FOI-R-4725—SE. Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI.
- Sturup, J., och Långström, N. (2017). Individuella riskfaktorer och riskbedömningar för våldsbejakande radikaliseringsläge: en översikt av forskningsläge och metoder. I: SOU 2017:67. *Våldsbejakande extremism – en forskarantologi*. Stockholm: Wolters Kluwer.
- Sturup, J., och Rostami, A. (2017). Organiserad antagonism: Överlappningen mellan våldsbejakande extremism och organiserad brottslighet. I: SOU 2017:67. *Våldsbejakande extremism – en forskarantologi*. Stockholm: Wolters Kluwer.
- Swidler, A. (1986). Culture in action: Symbols and strategies. *American sociological review*, 273–286.
- Säkerhetspolisen (2010). *Våldsbejakande islamistisk extremism i Sverige*. Stockholm: Säkerhetspolisen.
- Säkerhetspolisen (2017a). *Årsbok 2017*. Stockholm: Säkerhetspolisen.
- Säkerhetspolisen (2019). *Årsbok 2018*. Stockholm: Säkerhetspolisen.
- Säkerhetspolisen (2020). *Årsbok 2019*. Stockholm: Säkerhetspolisen.
- Säkerhetspolisen och Polismyndigheten (2018). *Utveckling av arbetet mot politiskt motiverad brottslighet*. Polismyndighetens och Säkerhetspolisens redovisning av regeringsuppdrag. Ju 2017/08661/PO.
- Sörbom, A., och Wennerhag, M. (2016). Begreppet extremism – en kritisk introduktion. *Arkiv. Tidskrift för samhällsanalys*, 5, 15–37.
- Taylor, M., och Horgan, J. (2006). A conceptual framework for addressing psychological process in the development of the terrorist. *Terrorism and political violence*, 18(4), 585–601.
- Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI (2017). *Hatbudskap och våldsbejakande extremism i digitala miljöer*. Rapportnr: FOI-R--4392--SE. Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI.
- Vergani, M., Iqbal, M., Ilbahar, E., och Barton, G. (2018). The three Ps of radicalization: Push, pull and personal. A systematic scoping review of the scientific evidence about radicalization into violent extremism. *Studies in Conflict & Terrorism*, 1–32.
- Vidino, L. (2014). *Home-Grown Jihadism in Italy: Birth, Development and Radicalization Dynamics*. Milano: ISPI och European Foundation for Democracy.

- Victoroff, J. (2005). The Mind of the Terrorist: A Review and Critique of Psychological Approaches. *Journal of Conflict Resolution*, 49, 3–42.
- Wahlström, M. (2016). Watershed Events and Changes in Public Order Management Systems. I: Bosi, L., Giugni, M., och Uba, K. (red.). *The consequences of social movements*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Wennerhag, M. (2018). Radical left movements in Europe: An introduction. I: Piotrowski, G., Fröhlich, C., och Wennerhag, M. (red.). *Radical Left Movements in Europe*. Abingdon: Routledge.
- Wennerhag, M., och Elgenius, G. (2018). Förändring och kontinuitet i det svenska politiska landskapet. *Sociologisk Forskning*, 55(2–3), 121–138.
- Wennerhag, M., och Jämte, J. (2019). *Brottsförebyggande åtgärder mot radikala vänsterrörelser: effekter och erfarenheter*. Karlstad: Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.
- White, D.S. (1992). *Lost Comrades: Socialists of the Front Generation, 1918–1945*. Cambridge: Harvard University Press.
- Widfeldt, A. (2018). The radical right in the Nordic countries. I: Rydgren, J. (red.). *The Oxford Handbook of the Radical Right*. New York: Oxford University Press.
- Williams, D.M. (2017). *Black flags and social movements: A sociological analysis of movement anarchism*. Manchester: Manchester University Press.
- Woodcock, G. (1962). *Anarchism: A History of Libertarian Ideas and Movements*. Cleveland: Meridian Books.
- Wright, S. (2002). *Storming heaven*. London: Pluto Press.
- Young, J., och Brunk, C. (2012). *The Ethics of Cultural Appropriation*. New York: Wiley-Blackwell.

Internetkällor

- Altino, I. (2017). *Är krokodilen Sveriges antifascistiska svar på Pepe the frog?* Publicerad på Vice Sveriges webbplats, <https://www.vice.com/sv/article/a3k8ng/ar-krokodilen-sveriges-antifascistiska-svar-paa-pepe-the-frog>.
Publicerad den 6 oktober 2017. Hämtad den 4 december 2018.
- Anarchist Black Cross Federation, ABCF (2018). *About us*. Publicerad på Anarchist Black Cross Federations webbplats, <http://www.abcf.net/about-us/>.
Hämtad den 23 januari 2019.
- Anti-Defamation League, ADL (2018). *Hate symbols*. Publicerad på Anti-Defamation Leagues webbplats, <https://www.adl.org/education/references/hate-symbols/>.
Hämtad den 14 december 2018.
- Antifa infoblatt (2008). »*Good Night White Pride*«, »*Let´s Fight White Pride*«. Publicerad på Antifaschistisches infoblatts webbplats, <https://www.antifainfoblatt.de/artikel/%C2%BBgood-night-white-pride%C2%AB-wird-%C2%BBlet%C2%B4s-fight-white-pride%C2%AB/>.
Publicerad den 9 december 2008. Hämtad den 26 februari 2019.
- Antifa International (2015). *The story behind the good night white pride*. Publicerad på Antifas webbplats <<https://antifainternational.tumblr.com/post/113107997559/the-story-behind-the-good-night-white-pride>>.
Publicerad den 8 mars 2015. Hämtad den 23 januari 2019.
- Antifascistisk aktion (2015). *Revolutionära fronten avvecklas*. Publicerad på AFA:s webbplats, <https://antifa.se/2015/09/28/afa-stockholm-revolutionara-fronten-avvecklas>.
Publicerad den 28 september 2015. Hämtad den 16 oktober 2018.
- Antifascistisk aktion (2018). *Antifascistisk aktion*. Publicerad på AFA:s webbplats, <https://antifa.se/>. Hämtad den 19 september 2018.
- Antifascistisk aktion (2019). *AFA Stockholm: Björn Söderberg – #12okt*. Publicerad på Antifascistisk aktions webbplats, <https://antifa.se/2019/07/12/afa-stockholm-bjorn-soderberg-12okt/>. Hämtad den 27 mars 2020.
- Antifascistisk aktion (2020). *AFA Uppsala: Lär känna din lokala kvinnomisshandlare*. Publicerad på Antifascistisk aktions webbplats, <https://antifa.se/2020/03/08/afa-uppsala-lar-kanna-din-lokala-kvinnomisshandlare/>.
Publicerad den 8 mars 2020. Hämtad den 7 april 2020.
- Andersson, C. (2014). *Kärntorp – ett år efter attacken*. Publicerad på SVT Nyheter webbplats, <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/stockholm/karntorp-ett-ar-efter-attacken>.
Publicerad den 12 december 2014. Hämtad den 20 augusti 2018.
- ARNA (2018). *The Autonomous Revolutionary Nordic Alliance (ARNA)*. Publicerad på ARNA:s webbplats, <https://www.infoarna.org/>. Hämtad den 20 juli 2018.
- Brynnolfsson, J. (2015). *13 döms för våldsamt upplopp*. Publicerad på Sveriges Radios webbplats, <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=103&artikel=6306144>.
Publicerad den 19 november 2015. Hämtad den 12 juli 2020.
- Bunnvik, G och Naskret, P. (2019). *Stort säkerhetspådrag då rättegång om grovt vapenbrott inleddes*. Publicerad på SVT:s webbplats, <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/jonkoping/stort-sakerhetspadrag-da-rattegang-om-grovt-vapenbrott-inleddes>.
Publicerad den 2 maj 2019. Hämtad den 7 juli 2020.

Center mot våldsbejakande extremism, CVE (2020a). *Våldsbejakande djurrättsaktivism*. Publicerad på CVE:s webbplats, https://cve.se/download/18.7d27ebd916ea64de53066605/1597648388647/2020_Va%CC%8Aldsbejakande_djurra%CC%88ttsaktivism.pdf. Publicerad den 17 augusti 2020. Hämtad den 17 augusti 2020.

Center mot våldsbejakande extremism, CVE (2020b). *Vit makt-miljön*. Publicerad på CVE:s webbplats, <https://www.cve.se/om-cve/aktuellt/arkiv/nyhetsarkiv/2020-06-30-rapport-vit-makt-miljon.html>. Publicerad den 30 juni 2020. Hämtad den 3 juli 2020.

Center mot våldsbejakande extremism, CVE (2020d). *Ensamagerande gärningspersoner – ett faktablad*. Publicerad på CVE:s webbplats, <https://cve.se/om-cve/aktuellt/arkiv/nyhetsarkiv/2020-06-03-cves-faktablad-ensamagerande-garningspersoner.html>. Publicerad den 3 juni 2020. Hämtad den 4 juni 2020.

Dalsbro, A. (2019). *Efter protest mot Pride – flera nazister döms*. Publicerad på Stiftelsen Expos webbplats, <https://www.expo.se/2019/09/efter-protest-mot-pride---flera-nazister-doms/>. Publicerad den 18 september 2019. Hämtad den 6 april 2020.

Expo (2018). *Symbollexikon*. Publicerad på Stiftelsen Expos webbplats, <https://expo.se/fakta/symbollexikon>. Hämtad den 26 november 2018.

Kilefors, H. (2019). *Nazister åtalas – störde prideparaden i Falun*. Publicerad på SVT Nyheter Dalarnas webbplats, <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/dalarna/nazister-atalas-storde-prideparaden-i-falun>. Publicerad den 26 februari 2019. Hämtad den 6 april 2020.

Nationellt centrum för terrorhotbedömning, NCT (2018). *Helårsbedömning 2018*. Publicerad på Säkerhetspolisens webbplats, <https://www.sakerhetspolisen.se/download/18.43eb507e1617a765e5d1f6/1519986833607/NCT-helarsbedomning-2018.pdf>. Publicerad den 2 mars 2018. Hämtad den 23 mars 2019.

Nationellt centrum för terrorhotbedömning, NCT (2019). *Helårsbedömning 2019*. Publicerad på Säkerhetspolisens webbplats, <https://www.sakerhetspolisen.se/download/18.6af3d1c916687131f1fba2/1553223698807/NCT-Helarsbedomning-2019.pdf>. Publicerad den 22 mars 2019. Hämtad den 23 mars 2019.

Nationellt centrum för terrorhotbedömning, NCT (2020). *Terrorhotet mot Sverige 2020*. Publicerad på Säkerhetspolisens webbplats, <https://www.sakerhetspolisen.se/download/18.a5cd4be16dfd84e1716fe/1586333459233/NCT-Helarsbedomning-2020.pdf>. Publicerad 2020. Hämtad den 25 maj 2020.

Nationalencyklopedin, NE (2018a). *IWW*. Publicerad på NE:s webbplats, <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/iww>. Publicerad den 28 maj 2015. Hämtad den 26 november 2018.

Nationalencyklopedin, NE (2018b). *Sabotage*. Publicerad på NE:s webbplats, <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/sabotage>. Hämtad den 19 januari 2019.

Olsson, D., och Baas, D. (2017). *Extremvänsterns nattliga terror – ”kommer att öka”*. Publicerad på Expressens webbplats, <https://www.expressen.se/gt/extremvansterns-nya-terror-kommer-oka/>. Publicerad den 16 november 2017. Hämtad den 20 augusti 2018.

Radicalization Awareness Network, RAN (2019). *EX POST PAPER Local-level management of far-right extremism*. Hämtad från RAN:s webbplats, https://ec.europa.eu/homeaffairs/sites/homeaffairs/files/what-wedo/networks/radicalisation_awareness_network/about-ran/ranlocal/docs/ran_local_rotterdam_far_right_extermism_20190124_en.pdf. Publicerad den 24 januari 2019. Hämtad den 4 november 2019.

SUF Sthlm (2018). *Lansering av autonom 2018*. Publicerad på Syndikalistiska Ungdomsförbundets webbplats, <https://stockholm.suf.cc/2018/02/446/>. Publicerad den 5 februari 2018. Hämtad den 5 november 2018.

Säkerhetspolisen (2011). *Konfrontationer mellan miljöerna*. Publicerad på Säkerhetspolisens webbplats, <https://web.archive.org/web/20131219065330/http://www.sakerhetspolisen.se/forfattning/sskydd/politiskextremism/konfrontationer.4.7671d7bb110e3dcb1fd80004657.html>. Publicerad den 22 december 2011. Hämtad den 23 mars 2020.

Säkerhetspolisen (2017b). *Frågor och svar om extremistmiljöerna*. Pressinformation. Publicerad på Säkerhetspolisens webbplats, <http://www.sakerhetspolisen.se/ovrigt/pressrum/aktuellt/aktuellt/2017-10-04-fragor-och-svar-om-extremistmiljoer.html>. Publicerad den 4 oktober 2017. Hämtad den 22 augusti 2018.

Säkerhetspolisen (2018). *Extremistmiljöerna i fokus*. Pressinformation. Publicerad på Säkerhetspolisens webbplats, <http://www.sakerhetspolisen.se/ovrigt/pressrum/aktuellt/aktuellt/2018-08-24-extremistmiljoerna-i-fokus.html>. Publicerad den 24 augusti 2018. Hämtad den 21 september 2018.

Vergara, D. (2018). *Aktivister i Nordisk ungdom döms för homofobisk aktion mot Pride*. Publicerad på Stiftelsen Expos webbplats, <https://expo.se/2018/09/aktivister-i-nordisk-ungdom-doms-for-homofobisk-aktion-mot-pride/>. Publicerad den 11 september 2018. Hämtad den 6 april 2020.

Appendix 1: Förkortningar

ABC	Anarchist Black Cross
ABCF	Anarchist Black Cross Federation
ADGB	Allgemeiner Deutsche Gewerkschaftsbund
ADL	Anti-Defamation League
AFA	Antifascistisk aktion
AOA	Alliance Ouvrière Anarchiste
ARNA	The Autonomous Revolutionary Nordic Alliance
Brå	Brottsförebyggande rådet
CNT-FAI	Federación Anarquista Ibérica
CVE	Center mot våldsbejakande extremism
EU	Europeiska unionen
GRAPO	Grupos de Resistencia Antifascista Primero de Octubre
IWW	Industrial Workers of the World
KKK	Ku Klux Klan
NCT	Nationellt centrum för terrorhotbedömning
NE	Nationalencyklopedin
NMR	Nordiska motståndsrörelsen
PRC	Political Red Cross
RAF	Röda armé-fraktionen
RF	Revolutionära fronten
SAC	Sveriges Arbetares Centralorganisation
SPD	Socialdemokratische Partei Deutschlands
SUF	Syndikalistiska ungdomsförbundet

cve

+46 8 527 44 200
Box 1386, 111 93 Stockholm
urn:nbn:se:bra-921
info@cve.se